

1

ד וישלח יעקב מלאכים לפניו אל-יעשו ד וישלח יעקב אנדרין קדמוהי

לקט בהיר

רש"י

(ב) רבותינו זכרונם לברכה ב"ר ובתנאומא הכריחו זאת מנ' ד וישלח יעקב מלאכים. מלאכים ממש' (ב"ר - דברים, חלא מכה הקמיכות שפרשה של מעלה מקיים שהיו לפניו ב' מחנות לזה לקח מנ' מחנות ושלח מלאכים בלשון רבים, ויש להרחיב פירושו ז"ל שחנן מהממיכות סמכו פירושו על יחור תיבת לפניו, כי בשלמא זאת יהודה שלח לפניו גושנה פירושו שהוא יעקב הלך לשם ושלח את יהודה לפניו, וכן שלח לפניוהו איש לעבד נמכר יוסף פירושו שכולם הלכו למצרים אלא שהקב"ה שלח לפניוהו את יוסף, אבל כאן יעקב לא הלך לשעיר גם לא היה דעתו לילך שם אלא ודאי פירושו לפניו מאותן מלאכים שהיו לפניו (רא"ם), ושנית מק"ו מיוסף והגר

אור החיים

ד. וישלח. לל"ד אומר לפניו ללא לורך. גם למה הולך לומר תיבת אחיו כי ידוע הוא עשו שהוא אחיו, גם למה הולך להזכיר ארצה שעיר שדה וגו', כי השליחות לא ישנה את יביה שם או במקום אחר, ועוד דקדק לומר ארצה ולא אמר לארץ, והגם שאמרו ז"ל (ויצמות י"ג.) כל מקום שלריך למ"ד וכו', אף על פי כן הלא דבר הוא שגורם שינוי-אכן כוונת הכתוב הוא לתת-טעם לאומר וישלח מלאכים למה ישנומש צמשרחי עליון ללא לורך כי יכול עשות הדבר על ידי משרחי אדם גם בני איש, לזה אמר לפניו פי' ללד היוחס לפניו דן כי הורשה להשתמש בהם לאחר ילטרך להם דדבר שאין יכול עשות על ידי בני אדם, ואמר כי הולך להם ללד שהשליחות הוא אל עשו והוא אדם גדול כידוע לפי דבריהם ז"ל (ב"ר ע"ה) ושליחות אחרים אפשר שלא יתשיב אותם להשיבם. או אפשר שיקדים להכותם מצלי השב ויבא על יעקב כאשר ידחה הגשר מה שאין כן המלאכים. גם צאמלעות שליחותם יפחד ורחב לבצוי' צראותו ללד השמים וכאומרם ז"ל (שם) מהם לצושי אש ורוכבי סוסים וכו' ע"כ, שצוה ירח ללד עשות רע. ואומר אל אחיו פי' טעם השתדלותו בשליחות זה דרך שלום ורצנות ללד היוחו אחיו והיה חש שלא יכנס עמו במלחמה שמה יעמדו לו זכות אצותיו. או ירצה על זה הדרך אל עשו שהוא שונא, אל אחיו שאינו שונא

אור בהיר

(א) פסוק הוא בישעי' ס'. ופי' שיחרצו לבנו ויקבלו בזהבה. (ב) כי האות למ"ד מורה שילכו לארץ, וזה אינו אמר, על כן השמיטו. (ג) כי יכול להיות בארץ שעיר הגם שכבר ילא ממקומו, מה שאין כן שדה אדום נקרא שדהו ונחלתו בפרטות. (ד) פירושו שיהיה היו בגדולה, ולשניהם מלכה. (ה) והוא כמו ה"א הידיעה.

לְוֹת עֲשׂו אַחֵוּהוּ י
לְחַקְרֵ אָדוּם: ה
לְמִימַר בְּדִין ב
לְעֲשׂו בְּדִין אָמַר

תנ"ח: ארצה שעיו
למ"ד צחלחלה
(יצמות י"ג): (ה) גרו
גרי', אינק* כדאי
שינוי נוסחאות אינו. אבי

לעשו, כי מלבד שאין זו לא ישקך כעסו, וא מודיעים זה לזה ע"י שנתעשר או נחתקן או ואינו ירא לספר לו גד להודיע שאני בא אליך היום, וגם שאני עמה אבל חז"ל ראו עוד כו עשו ולא עשו היה את וצנכמים וזה יעורר הכ ובלשון הזה מונח' בהם הרגילות טבע שאינו נ אחרת שממר תר"י נ יעוצנו בידו, ולא כמו ששלח לו והיה לי שור ו

בימים המקוויים
אומר שו
ד. ויצו אותם
לומר
לעשו, ואולי שיכוון להם לומר אליו צ שליחותם הם האוי הבכור בצבורתו ו הדברים מפי יעקב הוא אמר כדכריב

(ו) לאדוני לעשו וגו' לה

עם אמן אורי וגו' מלכה שגור
חוצה בגמגוננות אילנות מכל בדריא

לָוֹת עָשׂוּ אַחֲוֵי קְאָרְעָא דְשַׁעִיר
 קְחַקְרָא אָדוּם: ה' וּפְקִיר יִתְהוֹן
 קְמִימַר כְּדִין תִּימְרוּן קְרַבּוּנִי
 קְעָשׂוּ כְּדִין אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב

אָחִיו אַרְצָה שַׁעִיר שְׂדֵה אָדוּם: ה' וַיֵּצֵא
 אֶתְכֶם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדָנִי לְעֵשׂו
 כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִסְלָבָן גְּרַתִּי

רש"י

לקט בהיר

מנח"מ: ארצה שעיר. לארץ שעיר, כל חיבה שלריכה
 למ"ד בתחלתה" הטיל לה הכתוב ה"א בסופה
 (יבמות י"ג): (ה) גרתי. לא נעשיתי שר וחשוב חלל
 גר"י, אינך * כדאי לשנוא אחי על ברכות חב"ד *
 שינוי נוסחאות - אינו. * אבי שאמר לו.

לעשו, כי מלבד שאין זה פשוטו של מקרא גם אין טעם לומר לעשו דברים הללו, וכן "הדבר אחר" שר"י"ג מצוה שמר, וכל זה לא יספק כעסו, ואלדרכה, אלא פירוש הכתובים הוא שבי' אחוים ובפרט בי' אחים נאמנים כותבים זה לזה מכתבים או מודיעים זה לזה ע"י שלוחים חיותם בריאחם פרנסתם וכל מה שעבר עליהם, ובפרט כשיש להם להודיע בשורה טובה כגון שנעשה או נחתן או נולדו לו בנים וכדומה, לפי שיודע שאחיו הנאמן ג"כ ישמח בשמחתו, וזה קימן שמכיר אותו לאוהב ואינו ירא לספר לו גדולתו ועושרו, וזו היתה כוונתו של יעקב בשליחתו וכמו שכתב רש"י ז"ל בד"ה ואשלחה להגיד לאדוני להודיע שאני בא אליך למנוח תן ענייך שאני שלם עמך ומבקש להבטחך, פי' בעבור זה אני מודיעך כל מה שעבר עלי עד היום, וגם שאני עמה בדרך לבוא אלך כדי שדע מזה שאני אח נאמן לך וגם אני יודע שאתה אח נאמן לי, וכל זה פשוט, אבל חז"ל ראו עוד כוונה הנסתרת בדברי יעקב, כי כל האמור הוא רק אמירה ואינו האמת, שבתחת לא יעקב היה אוהב את עשו ולא עשו היה אח נאמן ליעקב, וא"כ אדרבה על ידי שליחות זה נמודע לעשו שיעקב בא לביטו ושיש לו עושר בבנים ובנכסים וזה יעורר הקנאה והשנאה, לזה דייקו חז"ל לשון הכתוב שאמר גרתי ואחר וכו' שיעקב במכוון שלח לו דברים הללו, ובלשון הזה מונה בהסתרה בין השורות בי' דברים, הא' שזה לו עשרים שנה שהוא נכנע תחת לבן הרשע הרמאי ונעשה לו הרגילות טבע שאינו מתאווה להיות שר וחשוב, וגם לעשו קורא בשם אדון כי בטבעו הוא להיות נכנע, וגם יש בו רמז וכונה אחרת שמר תרי"ג מלות, ואם רצונו של עשו להרע לו לר"ך שיודע שלא יעלה לו שה' אלקיו אשר הוא עבד נאמן לו לא יעזבו בידו, ולא כמו שהוא חושב שכל כך שנים אצל לבן לא אימלט שעומד בלדקו וכבר חיסר קיימחא דשמיא, וגם צמח ששלח לו ויהי לי שור וממור וכו' ראו חז"ל כוונה עמוקה בהסתה, לומר שהגם שיש לו עושר רב אבל אין זה עשירות האמיתית

אור החיים

בימים המקווים לנו שתהיה אדום ירשה, והוא אומרו שדה אדום כשדה תחרש:
 ה. ויצא אותם לאמר. לריך לדעת למה הולך לומר לאמר אחר שאמר כה תאמרון לעשו. ואולי שיכוון לומר שיאמרו אליו שהוא לזה להם לומר אליו בסדר הזה, שזולת זה יחשוב כי השלוחים הם האומרים בנוסח זה לחושבים כי הוא הבכור בצבורתו ומן המוסר לדבר כן ולא ילאו הדברים מפי יעקב, לזה לזה אליהם שיאמרו כי הוא אמר כדברים האלה וקראו אדון עליו שצוה

יסור קנאה ושנאה. וצוה נחה דעתי למה חכיר יעקב עשו בשם אדון שלא צפניו יגדיל עליו חלק הרע חס ושלוס, ולפי מה שכתבתי הם דברים הנאמרים לעשו החניף לרשע כדי שלא יכנס עמו במלחמה:
 ע. לבן גרתי וגו'. לריך לדעת מה מודיע צוה. גם מה מודיע בכל מאמר השליחות. ואולי כי מדרך בי' אחים אשר נאמנים הם צאהצתם להודיע האח לאחיו את כל אשר יעבור עליו מהטובות גם מהרעות כי זה יגיד קורצת הלצבות, ולזה ספר

אור בהיר

(1) לאדוני לעשו וגו' להגיד לאדוני וגו'. (2) פי' כל השליחות בכלל אינו ידוע הכלימו, הגם שאצלנו ידוע הוא שאגב השליחות יודע

והי
 -
 וס
 שלח
 הלך
 הגר
 אס
 א'
 חר,
 זיס
 לוח
 גקב
 אשר
 יכה
 ולס
 ועס
 פניו
 הוא
 לא
 יחס
 לו
 ילא
 שבו
 ז ג'
 עשו
 היה
 זחת
 זרצ
 עלת
 עיר
 בג'
 ל ק
 (ד

ואחר עד-עפתה: ויהי-לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה לתניד לאדני למצאתן בעיניך: וישבו המלאכים אלי-יעקב לאמר באנו אל-

עם לבן דרית ואוקרית עד בעני: ויהוה לי תורין וחמרון ען ועבדין ואמקן ושפחית קחואה קרבוני קאשכחא רחמין בעיניך: ותבו אנדניא קות יעקב קמימר אתניא

לקט בהיר

רשי

שברכני צו אבא, שהוא אמר לי מטל השמים ומשמני הארץ פי' שאלהיה יושב צארני תחת גפני ותלמתי במנוחה והקב"ה ישלח לי ברכתו בלי עמל ויגיעה וכמו שאתה עשו כבר על מכוך בארץ שעיר ויש לך מטל השמים ומשמני הארץ, אבל אני אין זו לא מן השמים ולא מן הארץ, פי' בעמל וביגיעה גדולה צא לידי כל זאת (מלוקט): ה אמר לשון יחיד הגם שהתחיל בלשון רבים על "ברכות" חזיק, הכי פירושא, מאחר שלא נתקיימה צי ברכה זו של הוי גביר א"כ אין לך לשווא אחי על כל הברכות שזה היה עיקר טענתך מה שקנה עבד קנה רבו, כי בלא זה גם לך די ברכות, עיין לעיל רש"י כ"ז - ל"ז (מ"ד): ו-ומה שנשא ב-אחיות היה על פי הדיבור ברוח הקודש, אבל חזן מאלו לא לקח מעלמו שום ערה, ושפיר קיים תרי"ג מלות (ג"א), ואותן מלות שאי אפשר לקיימן כגון מלואת התלויות בארץ קיים אותם בלימוד תורה (ד"ד): ז ופירושו מין שור וחמור, וגם קרא התרגול מין התרגול (מ"ל): ח כבר פירשמו בס"ד, וכן דיבור הסמוך: ט שתיבת עשו בעלמו אומר שהוא רשע

אור החיים

יעקב כל מולאדותיו עובות ורעות למלוא חן צעיונו כשידע כי מאמין בו ונאמן אחותו. עוד נתחכם בשליחות זה להודיעו כי אין ראוי להרחיקו, ולא ולמד עם לבן גרתי וידוע היה לבן בהפגת הרשע והרמאות ואין אדם דר עם נחש ואף על פי כן גר עמו יעקב וזה לך האות הפלגת מעשיו הנכונים וראוי ונכון לקרבו ולאבצו ולחצבו. ולא תאמר שזה היה בזמן מועט אלא ואחר עד עתה, ולא תאמר שהיה פחות עבד לו שלא היה שוה נהום כריסיה, לזה אמר ויהי לי שור וגוי ואף על פי כן הגני מזמין עצמי לעבד לך וקניני קנייך, ודברים אלו יתוכו לבן:

אור בהיר

לו אם שוגא לו אם לאו כדי שיכין עלמו, עם כל זאת צריך חייה אמתלא לגבי עשו למה שולח אליו, ומה כוונתו במאמרים האלה. ח בעבור שקדם אליו שנאמו ששלח אליפו אחריו. ט פירוש שלא היה יעקב שוה כמה שאלו הוא בעלמו (ב"מ ס"ד), ואם כן אין חידוש שהיה דר עמו, שחשבוניס ידבר רש. י לדרכינו שלא הלכו כלל אלא במעמדם יעמודו, מה זה אם כן וישבו. יא זה פי' חייבת לאמר. יב כפל אחיך עשו. יג מה זה וגם, כמה דומה מאמר זה לשלפניו.

קנות אחוה קקדמותה עמה: ה וידו קה ופליג: ענא וית משרון: ט קמשריתא

כעשו (כר) ויצר. ו אחת אחרים שנינו טטחאות הלשון כדי לנ כשיירא ודאי לו לכן ויירא, אחרים ויר ל פי' אח עשו, אחי שפיר לש אחרים אגב ו הכוונה על ד' שמירלו המפני גם יעקב אנו

אוי ח. ויירא: וכנגד להרו אחר ויירא. מערים להו להכין עלמו של יעקב ו לו"י כי אפ בכלי קרב

יד) וגם לפי בלמ"ד, היל"ל

אחיך אל עשו ונגם הלך לקראתך
 וארבע מאות איש עמו: ^ד ויירא
 יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם
 אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר
 והגמלים לשני מחנות: ^ט ויאמר אם
 יבוא עשו אלי המחנה האחת והכהו

קֹות אַחִיךָ קֹות עֶשָׂו וְאִם אֲחִי
 לְקַדְמוֹתֶיךָ וְאַרְבַּע מֵאוֹת גְּבִירָא
 עִמָּה: ה וְדָחִיל יַעֲקֹב לְקִדְא וְעַקֵּת
 לָהּ וּפְלִיג יֵת עִמָּא דִּי עִמָּה וְיֵת
 עִנָּא וְיֵת תּוֹרֵי וְגַמְלֵיָא לְתַרְיִן
 מְשֻׁרְיִן: ט וְיֵאמֵר אִם יֵיְתִי עֶשָׂו
 לְמִשְׁרִיתָא קִדְא וְיִמְחַנְנָה וְיֵהִי (ג"י)

לקט בהיר

רש"י

כעשו (הרשע) (ג"ה) עודנו בשנאתו: (ח) ויירא
 ויצר. י וירא שמא יכרע, ויצר לו אם * וכרוג הוא
 את אחרים (י) (מ"ה): (ט) המחנה האחת והכהו.
 שנינו נוסחאות * שמה יורג אחרים.
 הלשון כדי לפייסו בחניפה זו (מהרש"ל): י) א"ר יודא צ"ר עילאי לא היא יראה לא היא צרה (ב"ר), בחמיה, הלא
 כשיירא ודאי שהוא מייר (גד"ק), שאם היה הכתוב אומר בהפך ויצר לו ויירא היינו אומרים שדבר אחד הוא שמחמת שהצר
 לו לכן ויירא, אבל לא מפני שיירא בא הנראה, גם לא רצה רש"י לפרש להפך כמו דאיתא בקצת מדרשים ויירא שמא יהרוג
 אחרים ויצר לו שמא יהרג, מפני חיצת מאוד שנתכח אחר ויירא, ועל עצמו הוא שהיה מאוד לא על אחרים (צ"ל): יא)
 פ"י אם עשו, והיה ממירא מאביו יחץ שיקללנו (רא"ם בשם תנח"י), ואם פירשו שמא יהרוג מד' מאות איש שעס עשו
 אחי שפיר לשון רבים של אחרים, וגם למה לא אמר שמא יהרוג את עשו, ואין מזה הכרת, שהגם שהכוונה על עשו אמר את
 אחרים אגב רישא, שאמר צרישא שמא יכרע הוא ע"י אחרים אמר בקיפא ההפך שמא יהרוג את אחרים (לברוש), ואם
 הכוונה על ד' מאות איש, קשה, למה הוצר לו הלא (אין חשש משום קללת אביו) מחוייב הוא להרגם שהבא להרגן וכו', ומה
 שמירלו המפרשים שאנוסים הם מאדוניהם עשו (ובן נח אינו מחוייב למסור נפשו אפי' בשפיכת דמים) פלא הוא בעיני, הלא
 גם יעקב אנוס הוא, וכדאיתא בסנהד' פ"ג שהגם שהזעל ארמית קנאים פוגעים בו ומחוייב הקנאי להרגו אעפ"כ אם

אור החיים

אופני שליחות אם לעוב אם וכו':
 ח. ויירא יעקב וגו'. פ"י נכנס בגדר להרוג או
 ליהרג, לזה כנגד ליהרג ירא מאוד,
 וכנגד להרוג ויצר לו, ולזה לא אמר הכתוב מאד
 אחר ויצר. עוד יראה כי לזד שכודיעוכו כי עשו
 מטרים להראות אחוה והוא שונא, ירא יעקב שלא
 להכין עצמו למלחמה, שמא עשו יהרגו ואין צידו
 של יעקב כלי קרב, ולהכין עצמו בכלי קרב ויצר
 לו"י כי אפשר שלא יעשה עשו רעה וכשיראהו מוכן
 בכלי קרב יאמר עשו הלא יעקב הוא דורש רעה

ובזה יחדש שנאתו, ולזה נתחכם ויחן וגו' פירוש
 חילת העם, חני הראשון מראים פני אהבה וחיצה
 כאלה לאחיו, וחלי מחנהו מוכן ומחויין:
 ט. ויאמר אם יבא וגו'. פ"י אם יבא עשו"י)
 צמלחמה והכה מחנה הראשון יהיה
 מחנה צ' שהכין למלחמה לפליעה, כשיתחיל הוא
 וינקה כי הוא שונא יהיה ודאי מחנה הפליע שהכין
 בכלי זין ויפלט עצמו ואולי שגם מחנה הראשון
 ימלט לבל יכלהו"י, והכל עשה יעקב צהצוונות
 לבל ילערך לנס וכו' יגמור צערו:

אור בהיר

יד) וגם לפי דרך זה נכון שלא אמר ויצר לו מאוד.
 טו) מה זה אומרו אם יבא בלשון ספק, הלא ידע הוא שצא. גם אמר לפליטה
 זז) פ"י יבא בחינת עשו. יז) וזה שאמר לפליטה פועל יולא. כלומר,
 כלמ"ד, היל"ל אם יכה מחנה אי' יפלט מחנה הנשאר.

פָּעוּן
 עֲבָדִין
 יִרְבּוּנִי
 וְתָבוּ
 אֲתִינָא
 צ"ה
 ז"ר
 ע"ס
 למדחי
 שור
 ז"ר
 ז"ר
 שור
 שור
 ו' ואינו
 אדני.
 ש"א
 ד' אל
 עמך
 ק' קר
 א' רשע
 ז' שובה
 פ"י
 א' עשו
 ה' הולך
 עמו
 אורח
 ס' ללך
 ל' דרך
 צ"י אש
 ועעס
 שכיח
 ג' עשו צ'
 ח)
 ק' אין
 ו' זה פ"י

פרשת וישלח

74

וישלח יעקב בן עם לבן גרתי. ופירש רש"י גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מלות שמרתי כו'. להצין כפל לשון שפירש רש"י עם לבן הרשע גרתי, הלא מד הוא מה שפירש עם מה [שמפורש] בכחוב, ומה צריך לכפול. גם כוונת רש"י במצינת כלומר, כאילו צא לחדש דבר חדש. [רק] הוא ע"ד שפירשתי אשרי האיש אשר לא הלך בענת רשעים כו' וצמושצ לזים לא ישב, כי אם צמורת ה' חפצו וצמורתו יהגה יומם ולילה (מהלים א, ח-ב), שלכאורה ההיפך מקצה לקצה צלי ממוצע, שיאמר שאינו רשע גמור רק לדיק [גמור] גדול וקדוש, ויוצק לומר על לדיק שאינו צינוני רק לדיק, ולמה התחיל כאן בקצה האחר שרחוק מאוד מדרך זה הקדוש.

← רק יוצן על פי אמרס ז"ל (אבות פ"ד מ"א) איזהו חכם הלומד מכל אדם, שנאמר מכל מלמדי השכלתי (מהלים קיט, ט), ולהצין איך ילמוד מכל האדם, א"כ ילמוד ח"ו ממעשי הרשע ג"כ, וגם בכחוב אמר רק מכל מלמדי ולא מכל אדם. רק כי צאמת צריך האדם ללמוד גם ממעשי הרשע, ע"ד שכחוב צקפרי מוסר שילמוד האדם

מהרשעים איך לא ישנו אם לא ירעו, ונגזלה שנתם אם לא יכשילו, מחמת שתאוותם צוער צקרצם צמאוד מאוד, ולאור יקום רוצח כו' ועין נואף שמרה נשף (איוב כד, יד-טו), וכל התחצולות עושים למלחות רצון היצה"ר ותאוותם הרעה, מזה ילמוד איך לעשות תחצולות, ולהתגבר בעבודתו ית"ש צמעט שנות מעט מנומות, ובכל מיני התגברות, ו"ש הלומד מכל אדם ע"ד הנ"ל. ו"ש מכל, פירוש מכל מיני תחצולות צני אדם לצרכם ותאוותם, מזה מלמדי השכלתי, שמכל זה השכלתי לעצמי לימוד דרך לעבודתו ית"ש.

→ וז"ש אשרי האיש אשר לא הלך בענת רשעים [וכו'], כי אם צמורת ה' חפצו, פירוש שלא הלך צין הרשעים רק לתכלית הטוב הזה, מחמת שצמורת ה' חפצו, ורוצה ללמוד מהם תחצולות לעבודתו ית"ש, לתכלית טוב הזה לצד הלך בענתם וצדרכם, אצל לא ח"ו מצד חפצתו דרכם. וזהו היה ענין היות יעקב אצל לבן הרמאי, שהחליף את משכרתו עשרת מונים של צכל מיני תחצולות, וכן מכל עשיותיו של לבן צרשעחו, מהכל למד אצינו יעקב ממנו

חומר בקודש

א. פרשת תרומה ד"ה ואל יקשה. ב. ע"פ משלי ד, טו. ג. ע"פ משלי ה, י. ד. עיין בקדושת ציון

מיצר
ויקח
תלויס
אותס
צכולס
(מהלים
ו"ש
ישכב
ק"ב ט
לשס
מכ"ב
ה"ט
ראשו
יתיומ
נצרה
נ"ל.
זולס,
ש עד
ר אין
צדתי
יס.
זכר.
ה' ה'
קדם
ייבור
ד"ל
יהיה

מובלי נכח. צב. גורווי פ. אראכש. צב
מבין צבור הן

דרך לעבודתו ית"ש במחצולות ומחמות גדולות, ועי"ז צירר מאתו כל הנ"ק, כמו שפרשתי ומאשר לאצינו עשה את כל הכבוד הזה (פרש"י לה, א), וכן העוד לנו חלק ונחלה צבית אצינו (שם לה, יד) עד"ז כמ"ש צמ"א"ה.

וזהו שרמנו כאן לעשו עם לנן גרתי צגימטריא תרי"ג, פירוש שעמו ועל ידו של לנן הרשע תרי"ג מלות שמרתי, שלמדתי מאתו איך להתגבר על היצר הרע במחצולות. וזה שפירש רש"י כלומר עם לנן הרשע גרתי ותרי"ג מלות שמרתי, להורות הפירוש הזה, שמרשעתו של לנן למדתי איך להזהר בשמירת תרי"ג מלות. והורה לעשו בזה שלא יהיה יכול להתגבר עליו ולצטלו מעבודתו ית"ש, ואדרבא ממנו יקח ראיה איך לעבוד ה'. וזה שאמר ג"כ ויהי לי שור וממור, שור צחינת הקדושה, צהמה טהורה, ממור צחינת הקליפה טמאה, שגם קליפת ממור היה לי לטובה לעבודתו ית"ש, כנ"ל ליקח ממנו ראיה לעבודתו ית"ש, כי גם מהקליפה [ענמנה] והיפה"ר יכולין ללמוד עבודתו ית"ש, עד"ד הנ"ל שלוקחין ראיה מאת היפה"ר איך רודף אחר האדם תמיד, ואינו מרפה ממנו אפילו רגע אחת כלל

וכלל, כך ילמוד האדם איך לא ירפה מעבודתו ית"ש, לאן ג"כ מורה על צחינת הקדושה' לאן קדושים, ועבד ושפחה צחינת הקליפה", הכל היה לו סיוע לעבודתו יתברך. וגם לעשו אמר צחמת אח"כ עד אשר אצוא אל אדוני שעירה, שגם ממנו ילמוד איך לעודו יתברך שמו.

ויש"ח יעקב מלאכים לפגיו. על פי מה שפירשתי הנה אנכי שולח מלאך לפניך כו' (שמות כג, ט), דהנה אנו אומרים ממקומך מלכינו תופיע כו' כי מחכים אנחנו לך כו', משרתיו שאלים זה לזה היה מקום כבודו, שאין משיגין ויודעין מקום כבודו, וז"ש ממקומך, שאין ידוע לנו, תופיע כו', כי מחכים אנחנו לך, כי על דבר שאין צדינו, שייך לשון מחכים אל הדבר ההוא, משא"כ על דבר שצד האדם, לא שייך לשון מחכה לזה הדבר, כיון שצרכונו תלוי להיות לו הדבר אם ירצה. ואח"כ אנו מבקשים ועינינו תראינה מלכותך, שיחגלה כבוד מלכותו עלינו, עין בעין יראו כו'".

ומשה אמר אם אין פניך הולכים כו' (שמות לג, טו), שרצה שיהיה החגלות כבודו, וכמ"ש הראיני נא את כבודך (שם

חומר בקודש

מה שכתב על פי דברי רבינו הובא בליקוטי בית קודש. ה. דרושים לפסח על הגדה ד"ה ולבן ביקש. ועיין קדושת ציון מה שהוסיף על דברי רבינו הובא בליקוטי בית קודש. ו. ראה זוה"ק ח"ב ו, א. ז. ראה זוה"ק ח"ב כא, א. אמר רבי יהודה, ישראל נקראים צאן, שנאמר (יחזקאל לו, ז) ואתן צאני צאן מרעייתי אדם אתם, וכתיב (שם לו, לח) כצאן קדשים כצאן ירושלים. ח. זוה"ק ח"ג רעט, ב. ט. פרשת כי תשא ד"ה וזשה"כ. י. נוסח כתר דמוסף. יא. ע"פ ישעיה נב, ח.

לג, יח, וכן אם אין להתגלות פנימיות ה הנה אנכי שולח מל [נתצטרף] שעמידין ל כי מחכים אנחנו ל לחטוא, ולא יהיו הנ"ל [שאפילו] עמו מה שאמר ועינינו שיאמרו כי מחכים ל כי מזה שישראל או מלאכים, כי מדיבורו מלאכים"י, עד"ד וצ (תהלים לג, ו), כן מלאכים שנבראים שאנו אומרים"י [וז שעושים רצונך, פירוש: ודגה ענייני צ' מדריגה]

ומדריגה של מחכים מדריגות נדיק גמו הבעל תשובה אינו גדולה כל כך כמו ה מקוה ומחכה לו

יב. ראה זוה"ח נז, ב. וחילא דשמיא כלהו חיייל יד. תחינה לליל שבת כודעים", כי יהושע יסדר הוא אלהינו. על כין נ"ק ועיין עוד מגלה עמוקות לתת גדל"ה ליוצר בראש פ"ג. יז. תהילים קנ, ו

א אֲשֶׁר־יְהִי־אִישׁ אִשְׁרֵי לֹא הֵלֵךְ בַּעֲצַת אֱמוּנָתוֹ הַגְּבֹרָה דָּלָא הֵלֵךְ בְּמַלְכַת רְשִׁיעִין

ובאורחת תיבין לא קם
ובסיעת ממקני לא
אסתחר: ב אלתן בנימוסא

הס, אשר לא הלך, כי ממון

מצודת:
פצים. מלשון מליצה, כי המל
יושר דרכו להטעים אמריו במי

אחרי עצתם, ובהיות כן לא נ
כן משמרת למשמרת: (ב) כי

מחטאים. ור' משה הכהן פיר
לא עמד אפילו לא עמד.
רשעים הם שאינם עומדים
והרשעים כים נגרש כי ה
ס, וכן ובכל אשר יפנה י
ישקיש ומי ירשיע (איוב לו
עם רשעים הלך והוא המ
אחר, ובדרך לא ידעה. ומל
זה הזכיר דרך כי הוא

הדרך הרע, כי ילמד האדם
הזה לאכול ולשתות ולשמו
דעתו ויחל להכיר הטוב ו
הרשעים ולא ילך בעצתם.
לקנות ממון ותאות לבם ב
הטוב והרע, ויגזלו ויגנבו ו
חמדתם, כי ענין הרשע הוא
רמי ירשיע. ומפני זה סמן
עמהם העצה, כי הם יועצו
ומראים להם פנים דרך ע
ולשמוח, וברוב ישגה הא
הטובה הנראית לו לעיניו ו
בדרך המנהג ועסק האדם ו
את הדרך (שמות יח כ): ו
ופירוש לא עמד, לא נו

ואת החברים כגון מוקיין ו
ועליהם הכתוב אומר אשרי ה
בתורת ה' חפצו, הא למדת ש
תורה. דרש ר"ש בן פזי: וכי
ומאחר שלא עמד מהיכן יע
סופו לעמוד, אם עמד סופו
ואם לץ עליו הוא אומר ו
דרש רבי שמעון בן עזאי.

רש"י

(א) אשרי האיש. בעשרה לשונות של זמר נאמר
ספר זה, צננות, צנון, צנומור, צשיר, צהלל, צתפלה,
צברכה, צהודאה, צאשרי, צהללויה. כנגד עשרה בני
אדם שאמרוהו, אדם, מלכי זדק, אצרהס, משה,
דוד, שלמה, אסף, ושלשה בני קרת. ותלוקין על

מצודת דוד
(א) אשרי האיש. ספורי תהלות האיש המה לומר עליו
בשבחו זהו אשר לא הלך בעצת רשעים, רוצה לומר

אבן עזרא

(א) אשרי האיש. קדמונינו ז"ל אמרו כי עמד קשה מן הלך, וישב קשה מכולם, אם כן יהיו הלצים רעים

רד"ק

(א) אשרי האיש. מלת אשרי היא לעולם בלשון
רבים. והטעם כי לא יאשרו האדם בטובה אחת
שתמצא בו, או בהצלחה אחת שתודמן לו, אלא
בטובות רבות שימצאו בו יאמרו עליו אשריו. וכלל

מדרשי חז"ל

(א) אשרי האיש אשר וגו'. זה שאמר הכתוב כצדק כל
אמרי פי אין בהם נפתל ועקש, אין בהם לא קפדנות.
ולא עקמנות. מצינו שעיקר הכתוב שנים שלש תיבות
שלא להוציא דבר מגונה מפיו, ודתיב מן הבהמה הטהורה
תקח לך שבעה שבעה וגו' ומן הבהמה אשר איננה טהורה
וכו'. אמר דוד אף אני הקב"ה העיד עלי בקש ה' לו איש
כלבבו. מה בוראי לא הוציא דבר מגונה מפיו, אף דוד כך
היה לו למימר ארוך האיש אשר הלך בעצת רשעים או
אשר הלך בעצת צדיקים, ולא אמר אלא אשרי האיש אשר
לא הלך בעצת רשעים. (מדרש תהלים).

תנינן כל העובר עבירה אחת אין מטיבין לו, הא כל
היושב ואין עובר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה,
אמר רבי אבין: אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'
כהולכים בתורת ה'. אמר ר"י בר אבין: אשרי האיש אשר
הלך בעצת צדיקים לא כתיב, אלא מכיון שלא הלך בעצת
רשעים כאלו הלך בעצת צדיקים. (ירושלמי דקידושין פ"ג).
רבי פנחס פתח, מזקנים אתבונן, אתה מוצא שבתחלה היה
הקב"ה מברך את עולמו שנאמר: ויברך אותם אלהים, כיון
שעמד נח ברכו לו ולבניו שנאמר: ויברך אלהים את נח
וגו'. עמד אברהם ברכו שנאמר: והיה ברכה, אמר רבי
נחמיה: שמסר לו את הברכה ואמר לו עד כאן הייתי זקוק
לברך את עולמי, מכאן ואילך הרי הברכה לך למאן דהני
לך בריך. כיון שעמד יצחק ויתן אברהם את-כל אשר לו

נושאי הפרק

(א-ב) ההבדל בין התנהגות הצדיק לרשע.
(ג-ד) דמיון הצדיק והרשע בחייהם.
(הו) סופם המר של הרשעים, ושכר הצדיקים.

וּבְאֹרְחַת תִּיבִין לֹא קָם
וּבְסִיעַת מְמִקְנֵי לֹא
אֶסְתַּחֲרֵ: בְּאֵלֶהּ בְּנִימוֹסָא
רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ הַטָּאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב
לְצִים לֹא יֵשֵׁב: בְּפִי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה

רש"י

הס, אשר לא הלך, כי ממון שלא עמד, וממון שלא עמד לא יסנ: (ב) כי אם בתורת ה'

מצודת ציון

מצודת דוד

לְצִים. מלשון מליצה, כי המלעיג בכני אדם או באורח, יושר דרכו להטעים אמריו במיטב הדבור להכניס בלב:

לא היה לבו נפתח ללכת בעצתם לעשות כמוהם, וכל כך היה נוהר בנפשו עד שלא עמד בדרך אשר החוטאים עוברים בו, בחשבו פן יפגשוהו ויטיתוהו אחרי עצתם, ובהיות כן לא בא אם כן לכלל ישיבה לשבת עמהם להשריש עצתם בלבו וללכת בה, ועשה אם כן משמרת למשמרת: (ב) כי אם. לא סוף הדבר שחדל ונוהר מעצת רשע, כי אם עשה גם את הטוב, כי כל

אבן עזרא

מחטאים. ור' משה הכהן פירש להיפך, ואמר כי טעם לא עמד אפילו לא עמד. ולפי דעתי כי מלת רשעים הם שאינם עומדים על מתכונת אחת, כדרך והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל (ישעיה נז כ), וכן ובכל אשר יפנה ירשיע (ש"א יד מז), והוא ישקיט ומי ירשיע (איוב לו כט), ובעבור זה הזכיר עם רשעים הלך והוא המפותה ללכת בעצת רשע אחר, ובדרך לא ידעה. ומלת חטאים קשה, ובעבור זה הזכיר דרך כי הוא הרגיל ללכת בה. ומלת

רד"ק

הדרך הרע, כי ילמד האדם מנעוריו דרך תאות העולם הזה לאכול ולשתות ולשמוח ובס גדל, וכשיעמוד על דעתו ויחל להכיר הטוב והרע, והזהירו שיסור מדרך הרשעים ולא ילך בעצתם. והרשעים הם החפצים לקנות ממון ותאות לבם בעולם הזה ולא יבחנו בין הטוב והרע, ויגזלו ויגנבו ויהרגו בעבור הממון מרוב חמדתם, כי ענין הרשע הוא החרדה כמו והוא ישקיט ומי ירשיע. ומפני זה סמך הלך עם רשעים. וסמך עמהם העצה, כי הם יועצים בני אדם לשמוע אליהם ומראים להם פנים דרך עצה כי היא טובה לאסוף ולשמוח, וברוב ישגה האדם בזה כי תישר בעיניו הטובה הנראית לו לעיניו ולא יביט לאחריהם ופירוש בדרך המנהג ועסק האדם ומעשהו, וכמו והודעת להם את הדרך (שמות יח כ): ובדרך חטאים לא עמד. ופירוש לא עמד, לא נתעכב בחברתם כדי שלא

מדרשי חז"ל

ושמא יאמר אדם הואיל ולא הלכתי לבתי טרטיאות ולבתי קרקטיאות ולא עמדתי בקניגין שלהם ולא ישכתי בתחכולות אלך ואתגרה בשינה, תלמוד לומר כי אם בתורת ה' חפצו. דבר אחר, מדבר באדם הראשון. אמר אדם אשרני אם לא הלכתי בעצתו של נחש, ובדרך חטאים לא עמד אשרני אם לא עמדתי בדרכו של נחש, וכמושב ליצים לא ישב אשרני אם לא ישכתי במושבנו של נחש ושל ליצינים. (ילקו"ש).

דלא
שיעין
זכרי
נספר
זענרו
ומנ"ץ
אלו
נראים
רעים
לאדם
עונש
סיפרו
חילה
ך את
יעקב.
ויקרא
במה
כיון
י"ש.
זמור,
ליויה,
אחת.
אשרי
תמה
זובים
ותיות
זיעשו
מירס
שכר
דוד
אשרי
רכום
חשים

חֲפָצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וּלְיָלֵיָהּ וְהָיָה לִי כְּרֹנָן יָמָם וּלְיָלַיִ: ג וְהָיָה כְּאֵילָן חַיִּי דֹנְצִיב עַל רִשְׁיִי

הפצו. הא למדת שמוטצ הלניס מציאו לדי בטול מורה: ובתורתו יהגה. נחמלה היא נקראת מורת ה, ומשמל זה היא נקראת מורת: יהגה. כל לשון הגה על ה, כמה דלת אמר

מצודת דוד

חפצו היה בתורת ה': ובתורתו. בכל עת יחשוב להתכונן במה שהמציא בלבו טעמים וציצים ופריחים לתורה: (ג) וזיה. ובעבור זה היה גמול שכרו להיות דומה לאילן הנטוע במקום המים שמגדל פירותיו בזמנו, ואף העלים אינם כומשים כעבור מרבית הלחלוחית ושפע הרטיבות, כי כן האיש הזה משופע ברוב טובה מבלי מחסור, וכאומר

אבן עזרא

כנגד קם, ולא הזכיר השכיבה כי ברוב האדם ישן. ומשפט לשון הקודש להכניס סימן אות לכל הפעלים כאשר הם עתידים, אמרו מן פעל, יפעל. וכאשר ירצו לדבר על זמן עומד, ידברו בלשון עבר, גם בעתיד, כמו וינעו אמות הסיפים, והבית ימלא עשן (ישעיה ו ד). וככה, לא הלך ובתורתו יהגה כי אין לו עסק וחפץ בהבלי העולם, רק כל חפצו בתורת השם לעשות המצות. וטעם תורה, כי תורנו הדרך הישרה. ומלת יהגה בלב, וכמוהו, והגות לבי תבונות

רד"ק

בתורת ה' חפצו. ובכלל החפץ הלמוד והמעשה כמו עשות חפצין, ולא יכשר המעשה מבלי הלימוד: ובתורתו. כפל ובתורתו מנהג הלשון, כמו ה' ישראל בפסוק אחד, ואמר כי הוא דרך צחות. ורז"ל דרשו בתחלה נקראת תורת ה', ולבסוף כשנתחזק בה ללמוד נעשית תורתו ונקראת על שמו: יהגה. בלבו, כמו והגיון לבי לפניך (לקמן יט טו). כי כבר זכר התלמוד והמעשה. ועתה זכר כוונת לבו שיהיה ביום ובלילה על התורה ועל המצות, כמו שאמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים.

מדרשי חז"ל

(ב) ובתורתו יהגה יומם וליילה. אלו שש מצות שצוה הקב"ה לאדם שנאמר: ויצו ה' אלהים על האדם, ובתורתו יהגה באלו שש מצות שנתן לו. (שם). ג-ד) והיה כעץ שתוף. ששתלו הקב"ה בגן עדן. אשר פריו יתן בעתו זה קין, ועלהו לא יבול זה הבל, וכל אשר יעשה יצליח זה שת. לא כן הרשעים זה נחש, לא יקומו רשעים במשפט זה נחש שהכל מתרפאין לעתיד לבא חוץ מן הנחש וגבעוני שנאמר: ונחש עפר לחמו. כי

מצודת ציון

(ב) יהגה. פעם תשמע ענין מחשבה כמו שנאמר והגיון לבי (לקמן יט טו), ופעם תשמע ענין דבור כמו שנאמר ולשוני תהגה (לקמן לה טו): (ג) שתוף. נטוע כמו שתולים בבית ה' (לקמן זג יד): על. סמוך. כמו והחונים עליו (נמדנר ז ה): פלגי מים. אמת המים. כמו נהר פלגיו (לקמן טו ה), על שם שהוא מתפלג ומתפרש ללכת אילך ואילך:

הנה מגמול השכר ניכר יושר דרכו:

(לקמן מט ד), גם כפה כמו ולשוני תהגה צדקך (לקמן לה כח). ולאמרו ובתורתו יהגה ולא נכתב ובה יהגה, דרך צחות, כי הנה מלת ישראל חמש פעמים בפסוק אחד. והזכיר יומם וליילה כנגד ארבע מתכונות הגוף: (ג) פלגי. מגזרת פלג לשונם (לקמן נה י). ועל פלגי מים על אחת הפלגים, כמו אל ירכתי הספינה (יונה א ה), ויקבר בערי גלעד (שופטים יב ז), בן אתונות (זכריה ט ט). ויש אומרים כי טעם פריו כמו בני הגעורים (לקמן קו ד):

ועל דרך הפשט אם נפרש יהגה בלימוד הפה, יהיה פירוש יומם וליילה כל עת שיהיה פנוי מעסקיו ומחיתו בין מן היום בין מן הלילה: (ג) והיה כעץ. דימה האדם הטוב לעץ שתול על פלגי מים שהוא שבע לעולם, כך הוא לעולם בחלקו ישמח אם מעט ואם הרבה יאכל: פלגי מים. שיהא פלג מים מזו הפאה ויעברו מים תחתיו: אשר פריו יתן בעתו. כי העץ שהוא במקום צמא יתעכב ויאחר להוציא פריו מפני צמאונו, מה שאין כן השתול על פלגי מים:

יודע ה' דרך צדיקים: אלו אדם וחוה, ודרך רשעים תאבד זה נחש שאין לו רפואה. (שם). והיה כעץ שתוף. נטוע אין כתיב כאן. אלא שתול, ללמדך שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו. דבר אחר אשרי האיש זה נח דכתיב נח איש צדיק, אשר לא הלך בעצת רשעים בשלשה דורות דור אנוש דור המבול דור הפלגה. כי אם בתורת ה' חפצו אלו שבע מצות, ובתורתו יהגה שהגה

דבר מתוך דבר ואמר מה טעם יותר מטמאים אלא להקריב מהם הבהמה הטוה והיה כעץ שתוף וגו'. ששתלו רבי לוי: י"ב חדש היתה התיבד העומדת בים. "אשר פריו יתן ב מולידים בני חמישים או בני שיע אשר פריו יתן בעתו זה שם, וזי וכל אשר יעשה יצליח זה יפת הפלגה, על כן לא יקומו רשעים דור המבול אין להם חלק לעו צדיקים אלו נח ובניו, ודרך המבול.

דבר אחר, אשרי האיש זה אבר את אשת האיש כי נביא הוא, רשעים שלא הלך בעצת דור הפ עמד אלו הסדומיים שנאמר: ואנ לה. ובמושב ליצים לא ישב זה הנה ארצי לפניך ולא קבל. כי או יצוה את בניו, ובתורתו יהגה אברהם לא היה לו רב ולא למד תני רשב"י מלמד שזימן לו הק שני רבנין נובעות ומלמדות אותו לכתוב אברך את ה' אשר יע כליותי.

והיה כעץ שתוף. ששתלו הקו אחר ששתלו בגן עדן. אשר פריו ועלהו לא יבול זה יצחק, וכל בני קטורה. לא כן הרשעים ד"א אשרי האיש זה שבטו של דור המדבר ולא נשתתפו עמהם חטאים לא עמד שכן כתיב אנא גדולה, ובמושב ליצים לא ישב לאכול ושתי, כי אם בתורת שנאמר: תורת אמת היתה בפיהו זה שבטו של לוי ששתלו הקב נכנסו לארץ, רכי זעירא בשם ר והנשים לא מתו, אלא משה וא אשרי האיש זה בניו של קרח ע וכתוב ובני קרח לא מתו. וב שנאמר: את מחתות החטאים ה: ליצים לא ישב זה קרח שהיה מ כי אם בתורת ה' חפצו אלו בניו חייבין בכבוד אבינו נחלוק על עצמן בשביל כבודו של משה. ו של קרח, והיה כעץ שתול על קרח ועדתו נמצאו בניו עומדין שנאמר: ויהי לנס. רשב"ג אומר במקום אחד אלא כל אחד ואחד והיו נראין כג' עמודים, והיינו קאים עלמא על שלשה עמודי

ישך יאיותא
לא דשבהורא
ברי וקפל
שניא דתיך:
דחכמתא
בתך בשבילי
ד תיזל לא

1 מן כמו לויט
זע בני וקה
ר צעדך. מי

וערו: ט) תמוגך.
(נכאסיט י' ז')

יך. אני מלמדך

מן מגן צריך:
מה:

ל: המקבל עליו
ועול דרך ארץ.
אדם כל שהיא
ים: ין שמע בני
יתוך וגו'. כבר
ארבע הקדמות,
המדות האמונה
הכתוב, כי אינך
באהבת החכמים
ר הגאונה, מאין
ין אדם תולעה,
זר גדול כי יצר
אלי (יזמיה ל כא),
באיברים, כענין
י כב, כי לא
כמה לך בשרי
נעדיך וגו'. מה

שכיל לטהר אתכם.
ל שאדור ביניכם,
ם לוקחים. ויקחו
נמשלו לנר, שנא':
(ז).

התעוק ארחה ואין
תרהט לא תתקל:
ינתחזק במרדוהא ולא
תרפא נטרחה מטול
דהיא תיך: יד בארחה
דרשיעי לא תיזל ולא
חטון בארחה דבישין:
טואריש ולא תעבר
עמהון סמי ועבר מנהון:
טולא דמכין עד מה
דמבאשין ופרידא
שנתהון עד מה דעברין
תקלא: ידמיכלתהון מיכלתא דרשיעי ותמרא דחטופיא שתין: יחוארחה דצדיקי פנהורא

לא ייצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל:
ינתחזק במוסר אל תתרף נצורה פיה היא חייך:
יד בארחה רשעים אל תבא ואל תאשר בדרך
רעים: טו פרעהו אל תעברבו שטה מעליו
ועבר: דטו כי לא ישנו אם לא ירעו ונגולה →
שנתם אם לא יכשולו קרי: יכשילו: יז כי לחמו
לחם רשע ויין חמסים ישתו: יחוארחה צדיקים
כאור נגה הולך ואור עד נכון היום:
תקלא: ידמיכלתהון מיכלתא דרשיעי ותמרא דחטופיא שתין: יחוארחה דצדיקי פנהורא

רשי

שאינו מרחיק רגליו קרוב לפול: (יג) החזק במוסר
אל תרף. אחוז במורה, כמו והמזיק את ידך זו
(נכאסיט כא יט), וישלם ידו ויחזק זו (שמות ד ז):
(יד) באורח רשעים אל תבוא ואל תאשר.
ואל מדרוך. כמו בלשוננו רגלי (איוב כג יט),

מצודת ציון

יב) צעדך. פסיעותיך: תרוץ. ענין מהירות ההליכה:
יד) תאשר. ענין הילוך ופסיעות. כמו ואשרו בדרך בינה
(לקמן ט ו): טו) פרעהו. ענין ביטול והשבתה. כמו ותפרעו
כל עצתי (לעיל א טז): שטה. ענין הטיה והסרה. כמו אל
ישט אל דרכיה (לקמן ז טז): יח) נוגה. ענין הארה. כמו
מנוגה נגדו (פסלים יט יג): הולך ואור. רוצה לומר בכל
פעם יותר. וכן יורה יקר הולך (איוב לא ט):

מצודת דוד

יב) לא יצר. לא יהיה צר מקום הפסיעות, ואז אף אם
תרוץ בו לא תכשל במעשיך: יג) אל תרף. אל תרפה
ידך ממנו: טו) פרעהו. בטל הדרך ההוא ואל תעבור
בו גטה מאליו ועבור ממנו: טז) כי לא ישנו.
ההולכים בדרך ההוא לא יוכלו לישן אם לא עשו
הרעה: אם לא יכשילו. את אחרים. וכפל הדבר
במלות שונות: יז) לחם רשע. רוצה לומר הבא מגזל:
חמסים. הבא מן חמס: יח) ואורח צדיקים. האורח שהצדיקים הולכים בו הוא כאור היום, המזהיר והולך ומאיר
בכל פעם יותר עד אשר יכון היום בשלימותו והוא חצות היום, רוצה לומר בכל עת ישכילו יותר לעמוד על

אבן עזרא

יג) נצרה. ראוי להיות בפתח, והה"א כנוי לחכמה
הנוכרת למעלה בדרך החכמה, והטעם החזק במוסר.

רבנו יונה

הלאיתך (מיכה ו ג) כי יגעתי בי (ישעיה מג כב). לא
שהעבודה יגעה, אילו טרחת לכיוצא בה לדבר
הרשות, קאי בשוק כולי יומא ולא לאי. אם כן
היגיעה בשביל שאתה עובר, קרוב אתה בפיהם (יזמיה
יב ט): לא תכשל. אין עליך לחוש שמא תמצא

מדרשי חז"ל

טו) פרעהו אל תעבר בו וגו'. א"ר אלעזר: קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים, עד שבא
שלמה ועשה לה אזנים שנא': איזן וחיקר תיקן משלים הרבה. רבי אושעיא אמר: מהכא פרעהו אל תעבור בו שטה
מעליו ועבור. (יבמות כא.)

יָרָא עֲבֹדְתֶךָ
לֵךְ בְּחֻלְיָא
פְּנֵי בִיתְךָ:
סְהֵדָא רְגָלָא

בְּחֻרְךָ וּתְשַׁרְגֵנְךָ
בְּשִׁפּוֹתֶיךָ: כִּסּוּלָא תִימְר
הֵיךְ דְּעֵבֵד לִי פִן אֶעֱבֵד
לִיה וְאֶתְפַּךְ לִיה הֵיךְ
עוֹבְדוֹי: לְעַל חֻקְלֵי

בְּשִׁפְתֶיךָ: כַּמְּאֵל-תֹאמֵר כַּאֲשֶׁר עָשִׂה לִי פִן
אֶעֱשֶׂה-לוֹ אָשִׁיב לְאִישׁ כְּפַעְלֹ: דְלְעַל-שְׂדֵה →
אִישׁ-עֶצֶל עֲבַרְתִּי וְעַל-כָּרְם אָדָם חֲסַר-לֵב:

לְשׁוֹן עַמּוּדִים
שְׂדֵה, וְאֶחָד כֵּן
יֵת בְּשִׁפְתֶיךָ.

תּוֹכַל לְבוֹא (יִשְׁעִיה)
וְתַעֲרֹד לְגַלִּים (אִינוֹ)

זִכִּין דִּי מַחְסוֹרְךָ
ע כִּי הוּא בְּדַבְרֵךְ
וְהַפְתִּית. רוּצָה

בְּחוּץ מְלֹאכָה:
לֹא תַעֲיֵד עֲדוּת

כִּי הוּא מוֹחֲזָק
קִפְהוּ יִצְרוּ. וְאִם
זֶה מוֹחֲזָק כְּאִישׁ
שׁוֹ אֵלָא בְּאִזְנֵי
וּ עַד אֲשֶׁר רוּע
גְּדוּלִים בְּכַבּוּד
וּ וּשְׁפִילוּ כְּכּוּד
יֵש חִילּוּל הֵי
רִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם,
יְרוּת, וְלֹא נִגְרַע
אִם לְהַשְׁפִּיל בְּנֵי
פִים מִפְּנֵי חִלּוּל
ר כַּעַל עֲבִירוֹת
עוֹנְוֹתָיו, אֲךָ אִם
לְגַנוּתוֹ. וְעַל זֶה
בְּשִׁפְתֶיךָ. הוּא

בֵּיתְךָ. הֵכֵן בְּחוּץ
כְּרַם. אַחַר וּבְנִית
אֶתְךָ, זֶה מִקְרָא.
יֵת, אֵלּוּ מַעֲשִׂים
אוֹמֵר: הֵכֵן בְּחוּץ
זֶה בְּשֵׂדֵה לְךָ, אֵלּוּ
קִבַּל שְׂכָר. (סוּטָה)

שְׁנֵאמַר: אִתָּם עַדִּי

רש"י

תַּחֲפַתָּה לְרַעַךְ דְּזִיבּוּרְךָ: (ל) אִישׁ עֶצֶל. שְׂאִינו חוֹר על גִּירְסַת תַּלְמוּדוֹ:

מצודת דוד

לומר אף אם בשום פעם פתית אתה לרעך בשפתוך לעשות כזאת, עם כל זה אתה לא תעשה כן: (כט) אף תאמר. אל תחשוב אשיב להאיש הזה כפעלו כאשר האמין לי והעיד כן אאמין לו: (ל) על שדה וגו'. הוא ענין מליצה לומר הנה התכוונתי במעשה העצל:

אבן עזרא

שקך ולא תפתה אחר להעיד. פירוש אחר, ואם תפתה רעך: (כט) אף תאמר כאשר עשה לי רעה. כן אעשה אפתנו אולי אשיב לו כפעלו, כענין מי יפתה את אחאב (מ"א כא כ):

רבנו יונה

מה יבוא להודיענו. הלא ידענו כי אם יתעצל האדם ולא יחפש שדהו ולא יתקן כרמו כי יעלה קמשונים, ומה זה שיאמר אחר כך ואחזה אנכי אשית לבי. הנה מצאנו במקומות רבים ענין שדה וכרם וניר וזריעה נזכרים על דרך משל. אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו (ישעיה ה א), ארכיב אפרים יחרוש יהודה (הושע י יא), הכל היום יחרוש החורש לזרוע (ישעיה כח כד), זרעו לכם לצדקה נירו לכם ניר (הושע י ג). והנה השדה בזה משל על הנפש המתאוה, ולפי שהתאוה מתולדת החומר ימשילהו לשדה. ואמרו מחברי המוסר עזרו דברים הצריכים לנפשותיכם כדרך החרישה וההשקאה להצמיח הזרע והוא מזוג במצוע הארץ. התכוון בזה,

מדרש חז"ל

מסכתותיו ופרקיו סוף שיושב ודומם. ועליו אמר שלמה: על שדה איש עצל עברתי וגו' וגדר אבניו נהרסה. וכיון שנפל כותלו של כרם, מיד חרב כל הכרם כולו. (אדר"ג כו:)

על שדה איש עצל עברתי. אמר רב הונא: הרי שקנה שדה וקנה כרם, קרוי איש וקרוי אדם וקרוי עצל, מה הנייה יש לו. אלא על שדה איש עצל עברתי, זה אדם הראשון. ועל כרם אדם חסר לב, זה חוה. והנה עלה כלו קמשונים, וקוץ ודרדר תצמיח לך. כסו פניו חרולים, בועת אפיך תאכל לחם. וגדר אבניו נהרסה, וישלחהו ה' אלהים מגן ערן. (ילקו"ש).

על שדה איש עצל עברתי. קנה שדה וקנה כרם ולא עמל בהם, נקרא עצל, כן תלמיד חכם, אם אינו נושא ונותן בתורתו סופו להניח שנים ושלשה דברים בפרשה. והנה עלה כלו קמשונים, שמבקש פירוש של פרשה ואינו מוצא. כסו פניו חרולים וגדר אבניו נהרסה, מתוך שלא עמל בהם, הוא יושב ומטמא את הטהור ומטהר את הטמא, ופורץ גדרן של תלמידי חכמים. ומה ענשו של זה, שלמה פירש אותו בקבלה, ופורץ גדר ישכנו נחש. (ספרי).

נאום ה'. ברעך, זה הקב"ה, שנאמר: רעך ורע אביך אל תעזוב. והפתית בשפתוך, מאחר שפיתחת אותו כסניני, ואמרתם כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, לטוף ארבעים יום אמרתם לעגל אלה אלהיך ישראל. אמר רב אחא, הוה רוח הקודש סניגוריא היא מלמדת, אומרת לישראל אל תהי עד חנם, ואומרת להקב"ה אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו. (ילקו"ש).

ל על שדה איש עצל וגו'. זה אתו. ועל כרם אדם חסר לב, זה מנשה. והנה עלה כלו קמשונים, זה אמון. כסו פניו חרולים, זה יהויקים. וגדר אבניו נהרסה, זה צדקיהו, שנחרב בית המקדש בימיו. (סנהדרין קג:).

אישע בן אבויה היה אומר, יכול אדם ללמוד תורה בעשרים שנה, ולשכח כשתי שנים. כיצד ישב ששה חדשים ואין חוזר לאחוריו, נמצא אומר על טמא טהור ועל טהור טמא. י"ב חודש ולא חוזר לאחוריו, נמצא מחליף חכמים זה בזה. י"ח חודש ולא חוזר לאחוריו, נמצא משכח ראשי מסכתותיו. כ"ד חודש ולא חוזר לאחוריו, נמצא שמשכח ראשי פרקים. ומתוך שאמר על טמא טהור ועל טהור טמא, ומחליף חכם בחכם, ומשכח ראשי

לא והנה עליה כלו | קמשונים פסו פניו | הנברא עמלא עברית
 חרלים וגדר אבניו נהרסה: לבואחה אנכי | ועל פרמיה דבר ושא
 אשית לבי ראיתי לקחתי מוסר: לגמעט | חסר רענא: לאוהא
 דכיפוי אתערק: לבוחזית אנא ושמיית לבי וחמית וקפליית מרדותא: לגקליל תגום קליל
 רש"י

(לא) קמשונים. מוחים: כסו. נכסו: חרלים. גדולים
 מקמשונים, והכי הם חדים כקוצים: וגדר אבניו
 נהרסה. כן מי שאינו חוזר על תלמודו, מתחילה

מצודת דוד

(לא) כלו. על כל השדה עלו הקוצים, כי בעבור
 העצלות לא חרש כראוי לחתוך שרשי הקוצים לכל
 יגולו: וגדר. גדר האבנים שהיה סביב נהרסה, כי
 העצל סר השגחתו: (לב) ואחזה. וכאשר ראיתי אני את
 כל זה שמתי לבי להבין מה העצלות עושה, וכאשר ראיתי לקחתי מוסר לעוזב דרך העצלות: (ג) מעט שנות.
 רוצה לומר ראיתי כי דרך הנכון למעט בשינה ותנומה וגו':

אכן עזרא

(לא) עלה. בלשון יחיד, על כל אחד מהקמשונים ידבר, קמשונים וחרולים לשון קוצים: (ג) מעט. פירשתיו:

רבנו יונה

כי הנה תולדת הארץ מצלחת בעבודת האדם, וכן
 תולדת הנפש תצליח בגידול ולמוד והנהגה. ואם לא
 יגדל וילמוד נפשו לא תצליח לפעולותיה ולעבודתה,
 והגידול הוא תקון המדות. ואם ייגע האדם לעזור
 בתיקון הארץ להצלחת תולדתה, הלא ייגע בתיקון
 נפשו להצלחת תולדתה. והנה הכח הצומח והכח
 המתאוה תולדת שניהם תצליח בגידול ובהנהגה, ואם
 לא יגדלם ויניח התאוה על דרכה ועל האותה
 ותולדתה, תשחת הנפש במידותיה ויפסד השכל, וגם
 הגוף יספה ויאבד ביתרון המאכל והמשגל, אף כי
 יאבדו הנפש והגוף בחטאים ובעונשים. והנה יש אדמה
 נוחה להעבד, ויש אדמה אשר עבודתה קשה, ולא
 יעבד בה ולא יורע זולתי בעמל כבוד. ובכל זאת לא
 יניחנה להפסד, ויעמוד בעל השדה לחרוש ולהשקות
 עד אשר תשוב לשדה נעברת וטובה. וכן ימצא בענין
 הנפשות, כי יש נפש אשר תחזק תאוות ומדותיה
 קשות כפי תולדת החומר, וכאשר יעמול בעליה בחקון
 מדותיה וימשכנה אחרי השכל, תיישרנה מדותיה ותמאס
 ברע ותבחר בטוב, ותמצא את לבבה נאמן וחפץ
 בעבודת ה' יתברך. והנה כאשר האדמה צריכה לחרושה
 ולזריעה והשקאה כן הנפש צריכה לעניינים נמשלים
 לאלה. והנה מצאנו דרכי המשלים בשלוש אלה
 מבוארים. והנה ענין החרישה, התוכחת התמידית בעצמו
 לנפשו, או יוכיחנה החכם, ותכנע במוסר לשבור הלב
 הקשה מיראת ה' יתברך, כאשר יעבוד האדם באדמה

הקשה ותשוב נוחה ותיחזק, וכתוב מדעתי כי קשה
 אתה וגו' (ישעיה מה ד), והסירותי את לב האבן מבשרכם
 (יחזקאל לו כו). ומפני יראת ה' יכנע הלב וירך וישבר,
 כאשר כתיב זבחי אלהים רוח נשברה וגו' (תהלים נא ט),
 וכתוב ומפני שמי נחת הוא (מלאכי ב ה). ומצאנו המשל
 הזה מפורש, שנאמר נירו לכם ניר (ישעיה י כ), והוא
 היראה ושכירת הלב. וכאשר יצליח הזרע אחרי הניר
 יצליח מעשה המצוות אחר היראה ותקון המדות. כי
 אין שרר העובד במצות אנשים מלומדה כשכר העובד
 מיראה. על כן אל תזרעו אל קוצים (שם). ונתפרש
 המשל בפסוק הבא אחריו המולו לה' והסירו ערלת
 לבבכם. ועוד כתיב על דרך המשל הזה ארכיב אפרים
 יחרוש יהודה (שם י א). ובענין הרשעים שהם מכינים
 לבם למדות הרעות כתיב חרשתם רשע עולתה קצרתם
 (שם י ג), ניר רשעים חטאת (לעיל כא ד). ועוד מפורש
 ענין המשל הזה באר היטב, שנאמר הכל היום יחרוש
 החרוש לזרוע (ישעיה כח כד). וביאור הענין, היעמול
 ויתעסק בענין החרישה לעולם, הלא יחרוש ואחר כך
 יעטוף בזריעה. הלא אם שוה פניה והפיץ קצת וכמון
 יזרוק ואחר כך יקוה למטר להשקות השדה, ויסרו
 למשפט אלהיו יורנו. והנה הנביאים מוכיחים אתכם
 יום יום ואינם פוסקים מהזכיח ומהכניע לבבכם,
 ואינכם מתקנים מעשיכם אחרי התוכחת. ודומה הענין
 הזה למי שעוסק בחרישה לעולם ואין זריעה אחרי
 החרישה:

תדמוך קלי
 ידיך על חרן
 לדותי
 מספגותך ויצר
 נברא מבלרא:

(ג) מתהלך
 יבואו לך צמרות
 אשר העתיק

(ג) תגומות. היא
 ותחסר ד

בדרך שאינו מת
 וכדרך האיש הכ
 שונות: (א) גם
 כי אם בידי אני
 גם אלה משלי

(לד) מתהלך. ד
 במקום כ"ף
 השלישי, זה ז
 עצמו בינות
 נושאי הפר
 (א) יחוס המש
 (ב) כבוד אל
 (ד) כסא המ
 (ו) האדם יד
 (ח) המניעה
 (י) דמיון
 (יג) חשיבות ו
 (יד) גנות המר
 (טו) מעלת ה
 (טז) להמנע
 (יח) דמיון
 (כ) דמיון השו
 (כא) לא לו
 (כב) להמני
 (כג) שבח הע
 (כד) דמיון הצ
 (כו) מניעת ר'
 (כז) דמיון הו

רנה

משלי כד כה

תרגום יונתן

שנות מעט תנומות מעט | חבק ידיים
לשכב: לדובא מתהלך רישך ומחסרין
כאיש מגן: פ כה אגם אלה משלי שלמה

תךמוך קליל תשים
ידך על חרף ותךמוך:
לד ותיתי ותךמוך
מספנותך וצריכותך הך
גברא טבלרא: אאף אלן

ע יונתן
שלא עברית
: דבר נשא
נא: לא וקא
יערי וכסיו
לי וסינא
תנום קליל

רש"י

למך והוא הושיע תלמידים ככל עיר, כללמנין
צפרק חלק (מנהגין נד): צדקו מדן ועד צלח שבע
ולא מלאו עם הארץ:

(לד) מתהלך רישך. הדברים שמהם רש מהם
יבואו לך במרוצה: (א) גם אלה משלי שלמה
אשר העתיקו. חזר לזרעם כשנממנה חזקיהו

רי חכמים מזה
נא טהור, והוא

מצודת דוד

חבוק ידיים. דרך השוכב לנוח מחבק ידיו זה בזה:
(לד) ובא. רוצה לומר אם כן תעשה אז אף אם פעם
יבא לך העוני לא תחמיד, כי תלך לה כדרך המהלך

מצודת ציון
(ג) תנומות. היא השינה הקלה: מתהלך. הראוי כמתהלך.
ותחסר הכ"ף: רישך. מלשון רש ועוני:

כמו קמוש וחזח
יספחו (אויב ל):
צה: לב) ואחזה.
גל ככ טע):

בדרך שאינו מתעכב זמן רב במקום אחד: ומחסרין. אף אם יבוא לך חסרון מה בעושר לא יתעכב החסרון,
וכדרך האיש המלוכש במגן לרדת אל המלחמה שאין דרכו להתעכב במקום מן המקומות. וכפל הדבר במלות
שונות: (א) גם אלה. יראה כי מתחילת הספר עד הנה היה מועתק ביד הכל, ומכאן עד סופו לא היה מועתק
כי אם בידי אנשי חזקיה מלך יהודה אשר העתיקו הדברים האלה מספרי שלמה אשר נודמן להם. ולזה אמר
גם אלה משלי שלמה, רוצה לומר עם כי לא נמצאו ביד הכל, מכל מקום גם אלה דבריו אשר העתיקו אנשי
חזקיה, והמה נאמנים על הדבר שמפי שלמה יצאו:

(ג) מעט שנות.

צט. פירשתיו:

אבן עזרא

העתיקו משליו הנעימים והברורים עם אלה.
(א) גם אלה משלי שלמה. זה הפסוק הסופר אמרו,
ויתכן שהיה שבוא, כי הוא היה סופר המלך, וסיפר
בו סבת ההעתקה, ומלת גם לרבות הראשונים:

(לד) מתהלך. חסר. או משרת, כי כ"ף כאיש משרת
במקום כ"ף כנגד הבן המוזהר: אפרש החלק
השלישי, זה החלק יתכן להיותו חלק ספר בפני
עצמו בינות ספרי שלמה, ואנשי חזקיהו החכמים

ודעתי כי קשה
האבן מברוכם
ב וירך וישבר,
נר' (הילים נא יט),
ומצאנו המשל
ושע י יב), והוא
רע אחרי הניר
קון המדות. כי
: כשכר העובד
(שט). ונתפרש
והסירו ערלת
ארכיב אפרים
שהם מכינים
עולתה קצרתם
ועוד מפורש
ל היום יחרוש
וענין, היעמול
רוש ואחר כך
יץ קצח וכמון
השדה, ויסרו
וכיחים אתכם
כניע לבבכם,
ודומה הענין
זריעה אחרי

נושאי הפרק

- (א) יחוס המשלים הבאים.
- (ב-ג) כבוד אלהים, וכבוד המלכים.
- (ד-ה) כסא המלך יתכונן בצדק דווקא.
- (ו-ז) האדם ידע היכן מקומו.
- (ח-י) המניעה ממריבה וגילוי סודות של אחרים.
- (יא-יב) דמיון הדיבורים הנאים לתכשיטים.
- (יג) חשיבות השליח הנאמן.
- (יד) גנות המתהלל במתן שקר.
- (טו) מעלת הלשון הרכה.
- (טז-יז) להמנע משביעת דבש, וביקור אצל רעך.
- (יח-יט) דמיון עדות שקר והבוגד.
- (כ) דמיון השר שירים על לב רע.
- (כא-כב) לא להמנע מלעזור אף לשונא.
- (כג-כד) להמנע מלשון סתר ואשת מדינים.
- (כה) שבח השמועה הטובה.
- (כו) דמיון הצדיק המתרפס לפני רשע.
- (כז) מניעת ריבוי דבש, וריבוי כבוד למכובדים.
- (כח) דמיון הכועס לעיר פרוצה ללא חומה.

כה ו' וידבר יהוה אל משה לאמר: ב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה

א ומליץ יי עם משה למימר: ב מליץ עם בני ישראל ויפרשו

לקט בהיר

רש"י

(א) סתם "לי" שצמקרה מורה על הבאת דבר אל דבר, ואין שום התעוררות לדרוש, כגון קדש לי כל צבור, פטר חסם לי, קרבן לה', אבל התייחס חסם היה אומר ויתנו לי או ינדבו לי או ויקדשו לי, אבל ויקחו אינו מביא ומקשר, ולזה בהכרח לומר שהם ב' תיבת מפורדום, ויקחו (ומפרש תיבה זו כדבור הקמון), ואח"כ אמר שתיבה לקיחה ואת לשמי, פי' למלאות רצוני ורצוי שלי, ולא משום כפייה או הראות מעשיו ומחמת צושה (במ"ח), ובאמת אין צריך לכל זה, כי כל מקום שנאמר צלמ"ד אלל הקב"ה צהכרה שכן פירושו לו לשמו, כי לא שייך אללו הבאת דבר אליו, ורש"י מביאו כאן גם אלל ועשו לי מקדש לדוגמא, וה"ה בכל מקום (לברוש), ואפשר לומר עוד, שהלא כל תרי"ג מצות שצמורה הם לה' צעבור שהוא צ"ה צוה כן, ולא לשום תכלית וכוונה אחרת, אבל משונה פירושו כאן, שלא רק הנתינה יהיה לשמו יחברך אלא המתנה בעצמו יהיה מקודש לשמו ולמקדשו ולהשראת שכינתו, וכן ועשו לי מקדש, ועיין צפ' צהר צפ' שצח לה': (ב) מפרש תיבת "תרומה", שהגם שפירושו לשון הרמה, אין ענינו דוקא שצריך להגביה, אלא שכן הוא הסדר לפקט דבר ממקום מושבו להרימו ולסלקו, ולזה נקראת ההפרשה בלשון תרומה שמקצתו מרים והשאר מונח, ואח"כ חזר רש"י לפרש כל המאמר, ואמר יפרישו, שאין המדובר כאן מגבאי דקה שיקחו מהמתנדבים (רק אח"כ אמר הכתוב מאת כל איש וגו'), גם אין לקיחה זו לקיחה בידים דוקא, אלא קיחה בדעת וצולטן והוא ההפרשה, והפרשה ולקיחה זו יהיה לי (לשמי כנ"ל), ויהיה זה ממונס, ולא שיקחו את מה שכבר הוא תרומה ויתנו אותה לי, ואין פי' תיבת תרומה כמו בשאר מקומות, אלא פירושו נדבה (וכמו שאמרנו שהוא הפרשה), ודרך אגב השמיענו שהגם שמוזה היא להפריש כפירוש תיבת ויקחו עכ"ל רק נדבה היא, ולזה אין לו קצבה, וכמו תרומה גדולה מן התבואה שאין לו קצבה, שזה

ידבנו לבו. שינוי נוסחאות. כמו

הגו"ן, וכאלו או לפרש שב' תרומ

אשר ידבנו ל ירצה הכדיב ו וא"ו לרמוז ש כרמוז בסוף ד ידבר הכתוב נדבה תהיה הכדבה בלב.

שאמרו צמסו ומתחלקת בג' על הציבור פ אמר קרא (לק שממשכנים ע והעלו שם ה בדבר הקלוצ נ דין) אפילו יג כרחו לדון או היה יחיד מו וכתבו התוספ כרחו דאי דר וכל שכן הוא נ ב, ומה משפני צב' לא כל שו דבר אל בני יג שררות ודברו

בשקלים וישנו כפ רבים. פי' אחר ויקחו לי תר ויקחו לי תרומ

אור החיים

(ב) ב. דבר אל בני ישראל. צריך לדעת למה לא הספיק צמה שקדם לומר לאמר והדבר מוצן שלבני ישראל יאמר, או לא היה צריך לומר לאמר ויספיק באומרו דבר אל בני ישראל. ונראה לי על דרך מה שאמרו ז"ל (יומא ד') מנין שהאומר דבר לחצירו שהוא צבל תאמר שנאמר וידבר ה' אל משה לאמר'. ועל פי הדברים האלה יטערך לומר דבר אל בני ישראל שאם לא כן יתקצו משה כי לא צא אלא לתת רשות שאין זה צבל תאמר חובה מנין תלמוד לומר דבר וגו'. ולדרך זה תמצא מרגוע לנפשך בכל החורה כולה שאמר הכתוב לאמר וחזר לומר דבר, כי בכל מצוה צריך לומר לו לאמר ודבר ובאחת מהנה לא יהיה נשמע שחובה עליו הם הדברים לאומרם להם אלא רשות, ורבותינו ז"ל (ילקוט ראובני) דרשו דבר אל בני

אור בהיר

(א) פירוש הרשאו לאמר, משמע שכלל כן אסור היה, הגם שאמר דבריו סתם, ולא אמר שהוא סוד. (ב) והיה לו לומר קמו לי. (ג) פירוש לא די שיטנו, אלא גם ויקחו מהם בעל כרחם אם צריך. (ד) פירוש כל היוצא צבא. (ה) ולדרכינו שמדבר

קָרַמִי אֶפְרָשׁוּתָא מִן כֶּל גִּבְרֵי דִי מֵאֵת כְּלֵי־אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבָו

רש"י

לקט בהיר

יִדְבְּנוּ לְבָו. לשון נדבה^(*), והוא לשון רלון טוב, פי' מיצת תרומה, ועיין בלות הסמוך (רא"ם): (ג) פי' וחסר הנו"ן השורש, ולזה נדגש הדל"ת המורה על חסרון הנו"ן, וכאילו אמר יִדְבְּנוּ (רא"ם), והוסיף לומר שהוא רלון טוב, והוא פשוט, ומי לא ידע זאת, ראונו בזה, לפי שעמיד הוא לפרש שב' תרומות הראשונות הם מחמת השקל הבאים חובה לכל אחד, א"כ אין זה נדבה, לזה אמר שאה"ר שאין זה נדבה אלא לשון נדבה והוא רלון טוב, כלומר ידבנו לבו שימנהו בנדיבת לב וברלון טוב (מ"ל):

אור החיים

אשר ידבנו לבו תהיה לקיחה שזה מכולסו) ולא ירצה הנדיב ולא ימעיט הכילו. ועוד ירצה בחוספת וא"ו לרמוז שכבר קדם דבר אחר והוא נדבת לבו) כרמוז בסוף דבריו שאמר אשר ידבנו לבו, ולדרך זה ידבר הכתוב גם בתרומת המשכן ויחפון ה' שכל נדבה תהיה מלב ולא תהיה הנתינה עד שהקדם הנדבה בלב. עוד נראה לפרש הכתוב על פי מה שאמרנו במסכת בחרא (ח'): קופה נגזית צב' ומתחלקת בג', נגזית צב' לפי שאין עושין שררות על הציבור פחות מב', ואמר' שם מנא הני מיילי אמר קרא (לקמן כ"ח ה') והם יקחו"י ומאי שררות שממשכנים על החדקה אם אמוד הוא"י עד כאן. והעלו שם התוספת והר"ן כי צ' שאמרנו דוקא בדבר הקצוב אבל שאינו קצוב לריק ג'. ודע כי לענין דין) אפילו יחיד אם הוא מומחה יכוף אדם בעל כרחו לדון אותו יחידי כדתניא (סנהדרין ה') אם היה יחיד מומחה לרבים כו' הרי זה דן יחידי, וכתבו התוספת שם ויכול לכוף את האדם בעל כרחו דאי בדקלבי וכו'. ומכאן אני למד שהוא הדין וכל שכן הוא שיכול להנהיג שררות יחידי ואינו לריק צ', ומה משפט שריק ג' דן וכיין שררות שמספיק צב' לא כל שכן. ובזה נשכיל ציבור הכתוב אומרנו דבר אל בני ישראל אין פירוש לשון דיבור אלא לשון שררות ודברות לומר כי הוא"י) לבדו יכול לעשות צ'

אור בהיר

בשקלים וישנו בכפיה, מה זה אשר ידבנו לבו. (ו) ומינת אפילו נשאר בכת. (ז) פירוש ידבנו בלבו וגם יקחו בפועל. (ח) לשון רבים. (ט) פירוש בעל יכולת. (י) פירוש דין ודברים שבין אדם לחבירו. (יא) משה. (יב) והאין אנו מחפשים פסוק אחר ויקחו לי תרומה. (יג) הריק ג' הדישות. (יד) נא למתן למה חזר לומר תקחו את תרומתי, ולא סמך על מה שאמר ויקחו לי תרומה, גם השינוי תרומה תרומתי. (טו) פירוש הנותן בעל כרחו. גט מנושה, בחוקה (מברעני) גיטין ט' ח')

תִּקְחוּ

אֶת־תְּרוּמַתֵּי

וְזאת

וְהָא אֶפְרָשִׁיתָא דְתַסְבּוֹן מְנַחֵן

הַתְּרוּמָה

אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵתֶם זָהָב

לקט בחר

רשי

ד' רז"ל רמוז זאת מדכתיב ג' פעמים תרומה כאן, וכן צפ' תשא תרומה לה', תרומת ה', לתת את תרומת ה', אבל בלא זה הכרת הוא, שהלא צפ' פקודי מנה והשצ מחלית השקל לכל איש עולה לנורך האדנים והויין והשוקיהם, גם בהכרת ליתן שקלים כמו בכל שנה קודם ניסן לקנות מהם קרבנות ושאר זרכי יציור לכל השנה, וצפ' ויקהל אמר הכתוב (ל"ה כ"ה) כל מרים תרומת כסף ומחשת, ואין זה מחלית השקל בשום אופן (אודה"ח), וזה לשון הירושלמי (שקלים פ"א ה"ה) ויקחו לי תרומה זו מרומת אדנים וכו',

פיישנ"ע בלע"ז: תקחו את תרומתי. אמרו רבותינו ג' תרומות אמורות כאן (מגילה כ"ט), אחת תרומת צקע לגלגולת שנעשו מהם האדנים כמו שמפורש באלה פקודי", ואחת תרומת המוצח צקע לגלגלת לקופות לקנות מהם קרבנות לצור, ואחת תרומת המשכן נדבח כל אחד ואחד (שהחנדכו), ו"ג דברים" האמורים צענין כולם הולכין למלאכת המשכן או לצדדי כהונה כשחדקדק בהם: (ג) זהב

ותחת התרומה אשר תקחו מאתם זו מרומת המשכן, עכ"ל, וזו מדוייק כפתור ופרת, שמקדים תחלה תרומת האדנים שבלא זה אין משכן ואין מוצח ואין זרכי יציור, ואח"כ אמר תרומת שקלים שב' אלו מוצח הם ואין להם שייכות עם ה"ג דברים ואמר עליו "תרומתי" פי' תרומה שלי והוא הקרבנות, ואח"כ אמר וזאת התרומה שכולנו צמוך ה"ג שבאו כולם נדבחה באין קצבה, ולזה מסיים רש"י י"ג דברים וכו' לומר שסוף הזה האחרון נחשב לאחד מה"ג: (ה) ובפרטן אתה מוצח ע"ו, והמפרשים חירלו דברים שונים, יש שאמר שג' מיני אמר

אור החיים

לא קראה תרומתי אלא תרומה דכתיב ויקחו לי תרומה. עוד נראה בדקדוק אומרו ג' ריבויים אלו מאת כל איש שלא היה לו לומר אלא מאשר ידבנו וגו', ואולי שנחכוין הכתוב לרבות ג' פרטים שיבאם בהדרגה משונה צדון האדקות מכל ישראל והם היתומים והנשים והשוע"י, היתומים כמו שאמרו במסכת בתרא (ח'). אין פוסקים לדקה על היתומים ואם לעשות להם שם מותר"י, הנשים כמו שאמרו צסוף מככת קמח (קו"ט) שאין לוקחים מהנשים אלא דבר מועט, ואמרו עוד שם כי מועט ומרובה הוא לפי ערך מה שהם הנשים וכמעשה רבינא שלקח שרשרות וזב מהם ואמר כי צערך בני מחוזא"י דבר מועט הוא, שוע כמו שאמרו בצבא בתרא (ח') שאסור לגבאי לדקה לחוצעו ולגבות ממנו וכו' וכמעשה הוצח שם (תענית כ"ד). עוד שהיו נשמטים הגבאים מהתראות לפניו לכל יהיה מלך לעלמו ויתן מה שאין צו כח ליתן. והנה נדבחת

המשכן אמר ה' למשה שיקח מהג' הנזכרים, והוא מה שריצה בג' הריבויים יתומים נשים שוע, את לרבות הנשים, כל לרבות היתומים, איש אשר ידבנו לבו זה שוע כמשמעו"י) שמשלשתם יקח אפילו דבר גדול. ויש טעם צדבר על פי דבריהם ז"ל (ירושלמי שקלים פ"א ה"ה) שאמרו כי המשכן הוא כפרה על מעשה העגל, עוד אמרו (שמו"ר ל"ג) וזה לשונם אמר משה לפני ה' וכי ישראל יכולין לבנות משכן אמר לו מהקטון שבהם וכו' כי המן היה מוריד לישראל אבנים עוצות ומרגליות עד כאן. וגם אמרו (תנחומא בשלח) כי מציח מלרים נטלו קטן שצכולם משח מ' (ג) חמורים כסף וזהב ואבנים עוצות וכו'. ואמרו (שם פ' צח) עוד שציחת הים גדולה מציחת מלרים, הרי שהיה לישראל עושר מופלג, ולפי זה יש טעם נכון לשלשתם כי לא אמרו אין לוקחים מהיתומים אלא צמקום שאין צו שם ולא כפרה אבל צמקום שיש אחד מהם כמשכ"י) לוקחים מהם,

אור בדר

הוא פירוש אדם חשוב שנתן יותר מכדי יכולתו מחמת השיבותו או מחמת נבשה, רמז"ם הלכות מחנות עניים פ"ז הלכה י"א. י"ז פירוש רק לטובת עצמו. י"ח) שהיו עשירים. י"ט) שלנו נדבו ליתן יותר מיכלמו. (ב) שהוא לכפרה, והרי הוא גם כן

דְהָבָא וְכֶסֶף

וכסף ונחשת מה שמדכו לבו, השקל לכל אח שהולך שם כס העדה וגו' צק (שם) נדבחה (למר"י) לצוע צדי שינוי נוסחאות עשאה ותכלת וארגמן ות הכניס לה שלש ט למלאכת המשכן, והכסף אלא שהיה ולהחליפם, חבה י הוא מדשש כיחנן עליהם אמר שמע שאר המינין אמר ירוק.

והנשים גם כן שהגם שיחנו ד קטן יחשב, וכן יעשה צו רושן יתן כל הדרין. תרומתי לומר מאת כל איש המשכן לטעמי כל אחד לדבק צחמנעות המנ הנפש של ישר קדש ישראל ל ראשית וצחמנל שתשרה עליהו

לטובתם. כא דלעילא תקחו או וא"ו. ב

עול מלכותו בכל דבר ודבר, עי"ז מתנשא ונתרומם הדבר ההוא לקדושתו ית"ש, ועי"ז מציא השפעות טובות [וקיום] לעולם, ורפואה לכל דבר, ע"י שהשפעות מלכותו על הדבר ההוא, עי"ז נשפע רב שפע לכל הדברים.

רשע רק צינוני. ועד"ז יהיה הפירוש כך, אשרי האיש כו' אשר לא הלך כו' ובמושג לנים לא ישב, כי אם לזה עמד צין חטאים וישב צין לנים, מחמת שבמורת ה' חפנו לזה עמד וישב צין החטאים. וז"ש חשבתי דרכי (שם קט, נט), דרכי הגוף, איך אני עושה התאמנות בשביל זה, [ועי"ז] ואשיבה רגלי עד"ז אל עדותיך. L

74 א"י ויקחו לי תרומה. שילמדו איך לרומם לי. מאת כל איש אשר ידבנו [לבו], פירוש מאת אותם שהולכים אחר תאוות לבם, מה שלבם מתאוה, כמה התאמנות עושה ואיך מוסר נפשו בשביל תאוותו, מכ"ש איך לעשות התאמנות לעבודתו ית"ש.

א"י ויקחו לי תרומה מאת כל ר"ת מלכות, שיקחו לי לשמי לרומם שמי, וזהו תרומה תרום ה', לרומם ה' אחרונה בחינת מלכות, ליחדה עם האומות יק"ו" כידוע. והנה ס"ת מתיבות ויקחו לי תרומה הם אומות וי"ה, כי ית"ש כשעלה צרוננו יתצרך לצרוא עולמו היה כצבול נקרא אהיה, שאמר אהיה לאלהי על נבראים שאברא, ואח"כ כשברא עולמו נקרא הויה, שמהוה כל היות. ואחר הבריאה מלך צמשפט יעמיד ארץ (משלי כט, ד), ומנהיג ית"ש עולמו, כמש"ל [וכי] יש צירה בלא מנהיג ח"ו, רק ית"ש מנהיג עולמו. וההנהגה זו בחינת מלך צמשפט יעמיד ארץ הוא בשם אדני, וכמ"ש תז"ל ש"י שפירסם אברהם אבינו עליו השלום חלקותו ית"ש, אמר מי

וא"ל יקשה ע"ז מפסוק אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וצדק חטאים לא עמד כו' (תהלים א, ח), ולדרך הג"ל צריך ליך ולראות דרכם הרע, ללמוד מזה איך להשתוקק ולהתארות לעבודתו. אך אם נדייק נמצא שדברינו מצווארים צפסוק הג"ל, כי קשה מ"ש אשרי האיש אשר לא הלך כו', כי אם צחורת ד' חפנו כו', שזהו ההיפוך מקנה לקנה צלי שום אמצעי צדק, הלא זה כאילו תאמר לא תהיה מרשעים כי אם נדיק גדול, והלא יש ציניהם דרך צינוני, לא נדיק גדול ולא

חומר בקודש

ביום השלישי. ד. ראה אור ישע מה שהוסיף על דברי רבינו הובא בליקוטי בית קודש. ה. יה"ו משם הוי"ה. ו. עיין זוה"ק ח"ג סה, ב: בתר דנפק מניה שירותא, וההוא נהר אתעבר לאמשכא כלא, כדין אקדי אשר אהי"ה, כלומר על כן אהי"ה, אהי"ה זמין לאמשכא ולאולדא כלא. ועיין ביאור הענין בארוכה בפרדס רימונים שער כ פ"ב. ז. בר"ר לט, א. ח. ראה שלה"ק תולדות אדם בית ה' אות לא: ושם אדני מורה לשון אדנות, על היותו אדון כל הארץ, והוא נגזר מלשון אדנות. ט. ברכות ז, ב: אמר

של
ח
ח
י"ז
תו
זה
ול

קח
ש,
כל
זר,
יני
וא
יין
לו
צנו
מס
י,
זמו
לי
גכל
זכל

גות
זמה
הזן
ישא
דיא
עיין
הר.
ר"ה

ספר צדק קודש האל
מתיר נפתי צבי הורוץ מראש
מכון הצדק חן

יח וירא אליו יהוה באלני ממרא

לקט בהיר

רשי

(א) ההכרח הוא שלא מצינו כאן שום דיבור ואמירה שבשבילה נגלה אליו (חזקוני), ואין לומר שהאמירה היא ויאמר ה' זעקת קדום וכו' אלא שהפסיק שאזכרהם ביקש אל נא מעבור וכו', והמתין לו הקב"ה, זה אינו, שא"כ מאמר וה' אמר המכסה וכו' היה צריך להיות קודם וירא (ג"א), ועוד נבואה של זעקת קדום הייתה כשליחה המלאכים ולא בזהלנו (ב"ב), ומדאמר הכתוב מיצת אליו ולא אמר אל אזכרהם כדקא יאות להתחלת הענין ש"מ שהתגלות זאת מקושר ומחובר לפי מילה שבסוף פרשה שלפניה (רא"ם), ומדלא אמר וירא ה' אליו כנהוג בכל מקום, ודאי שכונתו להדגיש מיצת אליו ולומר שההתגלות הייתה אליו לזכרו לבקרו ולרפאותו (אדה"ח: ב) ולא אמר לבקרו, כי טעם ביקור חולים הוא כדי שיראה בצערו ויבקש עליו רחמים, וזה לא שייך כאן, אלא ללמד לדורות (מ"ל: ג) לא ראינו הכרח לזה מן הכתוב, אלא הסברה כן נותנת, שהגם שהסכנה היא יותר צד' ימים ראשונים ובפרט ציוס א', מ"מ ציוס ג' נחלה ונחלש כל הגוף ומרגיש בצער יותר, והביקור הוא משום צער וכאז החולה לא משום סכנתו, משא"כ חילול שבת הותר משום סכנה ולא משום צער (ג"א), או אפשר שאה"י לא ראה רש"י בדברי רבי חמא שום הכרח לא מן הכתוב ולא מן הסברה אלא קבלה הייתה צידו, ולזה מביא רש"י דבר בשם אומריו מה שאין דרכו לעשות כן (מ"ל), ולפי"ז צריכים אנו לומר שמילתו היה צד"ו בניסן והביקור היה ציוס י"ז ב', ומה שאמר לו כעת חיה לאו ציוס שעמדו בו, אלא כעת חיה מיום הבשורה (רא"ם): ד) אבל ענר ואשכול יעוהבו שלא למול (ב"ר), ואין זה אומר שכל ענמו בשביל שממרא אמר לו כן, לא כן הוא, אלא שאל ענחם לידע איזה מהם אוהבו באמת (רא"ם), או כדי שלא יאמרו שעשה הדבר בלא ישוב הדעת שהקב"ה ערצבו והממו כמו שמצינו בעקידה (ג"א), או אפשר שאה"י היה לבו חלוץ בקרבו והיה מתאוה להסמה כדי שיעול שער, וענר ואשכול הביטו כוונתו ורלו לזכותו כי צדיקים גמורים היו, אבל ממרא לא ראה

אור החיים

(יח) א. וירא אליו ה'. יש לדעת למה שינה ה' להקדים הרוחא"ן קודם הנראה שהתחיל לדבר צד"ו שהיה לו לומר וירא ה' אליו, וכמו כן מצינו שדבר בכל המקומות הקודמות (לך י"ב ז') וירא ה' אל אזכרהם וגו' לרענן וגו', וירא ה' אל וגו' חני אל שדי (שם י"ז א'). עוד צריך לדעת מה נאמר לאזכרהם בנבואה זו. ורז"ל אמרו (צ"מ פ"ו): כי צא לבקרו מכאז מילתו, אלא שלא החכר רמז לדבר זה בכתוב. ונראה כי כוונת הכתוב הוא שצא להודיע שהשרה ה' שכינתו צלוי' ונעשה מרכבה לשכינה, ותמלא שאמרו ז"ל (צ"ר מ"ז) האבות מרכבה לשכינה. והוא אומר וירא אליו ה' שגילה ה' שכינתו אליו, ולזה הקדיח תיבת אליו

להזכרת ה' לומר שנתגלית עליו השכינה (ה' מה שלא היה נשמע באומריו וירא ה' אליו כי ה' יפסיק צד"ו הגילוי למתגלה בו והבן. וזהו תמלא שלא נאמר עוד וירא בכל הנבואות הנאמרות לאזכרהם אחרי זאת אלא ויאמר ה' כי מצוי הוא לפניו עטרה לראשו. עוד יראה לומר כי אחר שכל אזכרהם אז נגלה בצערו יו"ד רשימא קדישא (תנחומא לו, זוהר ח"א ז"ה) והוא אומר וירא אליו ה' (י), והוא מאמר הזוהר (סוף פרי לך) ח"ל וכל מאן דשריא ציה רשימא קדישא שריא ציה שכינתא. עוד יראה כי באמצעות המילה נראה ה' אליו בשלימות כללות אור עליון, כי יש בצחינת הוראה צד"ו הוא הדרגות זו למעלה מזו ומה שהשיג אחר המילה היא נבואה

אור בהיר

(א) שהוא אזכרהם. כלומר, מיצת אליו. (ב) הוא הקב"ה, שהתחיל בו באומריו וירא. וקושיא זו כפולה היא. שמוך ממה ששורת הדיבור הוא לומר קודם מי שנראה, שהלא ממנו יתחיל הסיפור. מוך מזה הלא התחיל בו ועליו לגמור בו, ולא להפסיק צד"ו וירא וצד"ו ה'. (ג) פי' בתמידות. (ד) פי' מאחר שעקב מיצת אליו ממקומו וסמכו לתיבת וירא, הראה צד"ו שרצונו להדגיש. (ה) פי' השינוי מראה שלא בא רק לספר שנגלה אליו, שמאחר שאמר וירא אליו, הלא כבר נגמר הסיפור, ומה שאמר עוד מיצת ה', צא לספר

אליו* בחלקי' בקש לעמוד ל סימן לצניך שנ יושבין, שנאמר צ"ה: פתח ה ויכניסם צבית חמב מנרחיקב שינוי נוסחאות - עליו. וזה צד"ו אז לכל גורם לזכות זה פירושו שהיה יו' ואם היה צד"ו ה' דאיתנהו למרוויי וכדי שלא יהיה באצלו ובחליו, לכ היה בדבר לומר נכון, אלא כמו ה' הדיינים בשעת ה' בהשראת שכינתו צדיינים, וגם לשו סיפר זאת שבשע ומפני זה ישב ש' מזה, אלא ודאי צריך לומר, שמת שלימה, חב ה' ולא אמר וירא מהראיה אליו ולזה הקדים ה' היה נשמע ל' שחכר חיצת פ"י לזכרו של שאמרו ז"ל ל

עוד דבר, שאופן נימול חסר אות י לניהם, אלא וענ

והוא יתב בך

והוא יתב בתרע משקנא במיחם ותוא ישב פתח האהל פתם היום:

רש"י

לקט בהיר

להיות מסית הגם שחלתינו טוב (מ"ל): ה) ומן הסתם היה דר אלל כל הג' בעלי בריתו פעם צכה ופעם צכה, שאל"כ מה חידוש ורבותא יש בדבר, ואם אין שום חידוש למה יספר הכתוב דבר שאין צורך בו, ולו יהיה שדר אללו בקביעות, וכמו שהעידו הכתובים ויבא וישב באלווי ממרא (י"ג י"ח), והוא שכן באלווי ממרא (י"ד י"ג), אעפ"כ זכות גדול הוא לו, והמגיד מראשית אחרית והמסבב כל הסיבות לא לחנם סבב כן שאברהם ידור אללו עת המגלות (רא"ם),

אלויו* בחלקו"ה (תנח" - ב"ר מ"ב ח'): ישב כתיב"ז בקש לעמוד ח"ל הקב"ה שב ואני אעמוד, ואתה סימן לבניך שעתיד אני להחליצ"י בעדת הדוינין וכן יושבין, שנאמר (ח"ה פ"ג) אלהים נלצ בעדת אל (תנח" - ב"ר): פתח האהל. לראות אם יש עובר ושכ"ח ויכניסם בציתו (ב"ר): כחם היום. ה) הוליא הקב"ה חמה מנרתיקה"ה שלא להטריחו באורחים (תנח" - ב"ר שנינו נוסחאות - עליו.

וזה בנין אב לכל המגלות שהיו כולם בחלקו, אלא שהמחין הכתוב מלספר וזה עד שעת המילה כדי שגדע שדבר המילה היה גורם לזכות זה (בא"י): ה) פי' הקרי הוא יושב וכתיב חסר א"כ הוא יושב, והנה אם היה בין הקרי ובין הכתיב יושב פירושו שהיה יושב כלומר רגיל היה לישב פתח הבית, ופשוט הוא שכשראה מלך מלכי המלכים עומד עליו שעמד לכבודו, ואם היה בין הקרי ובין הכתיב יושב פירושו שאז בשעה המדובר כשנגלה עליו הקב"ה ישב ולא עמד לכבודו, אבל השמא דליתנהו למרווייהו האין אפשר לקיים שניהם, אם לא שתאמר חד על הרטון ומד על המעשה, שהקב"ה נזה לו קב (רא"ם), וכדי שלא יהיה קשה הלא אמרין במו"ק כ"ז ע"ב וסקרו רמב"ם וש"ע שאין אומרים לאבל ולחולה קב שמשמע שישב באבלו ובחלו, לכן הוסיף לומר ואני אעמוד פי' לגבי עמידה שלי אני אומר לך שב (מ"ל), ואומרו ואתה סימן וכו' ר"ל צורך היה בדבר לומר שב משום פועל דמיוני (צל"ד): ז) אין הפי' כמו ב' בני אדם א' יושב וא' עומד, אפילו דרך משל אינו נכון, אלא כמו שהיה כאן שבכשר הכנת חריזות אעפ"ה היה הקב"ה עומד עליו פי' היחה לו השראת השכינה, כמו כן הדיינים בשעת המשפט שרואים לעמוד פי' דנו באימה וצדוק ראש מפני פחד מלא כל הארץ כבודו, או אני אעמוד עליהם בהשראת שכינה ובקיימתא דשמיא (בא"י), וכן הוא בלימוד תורה ובכל מזה ומזה, אלא משום שפסוק בתהלים נאמר בדיינים, וגם לשון ישיבה שייך בדיינים נקט דיינים (בד"א): ח) דאל"כ למה ישב שם, ואם מעשה שהיה כן היה והכתוב סיפר זאת שבציל זה ראה המלאכים ורק, למה כחם היום, אלא ודאי דבר אחד הוא שמפני חוס היום לא היו אורחים באים ומפני זה ישב שם (רא"ם): ט) מאי כחוס (גמרא), פי' למה בכ"ף, שאם לומר שאינו בדיוק אלא קרוב לו מה יאל לנו מזה, אלא ודאי כאותו יום הידוע שנאמר (מלאכי ג') כי הגה היום בא בוער כמור (רא"ם): אבל פשוטו פשוט הוא, ואין צריך לומר, שמעשה זה היה כשהיום חס ביותר, והוא באמצע היום שהוא שש שעות כדליתא בברכות כ"ז: י) כאילו היה

אור החיים

(פ"ו): אמר רבי חמא בר חנינא יום ג' למילתו היה וצא ה' ושאל בו עכ"ל. ולריך לדעת טעמו מי הגיד לו כי יום ג' היה, ואם ממה שאמר הכתוב (וישלח ל"ד כ"ה) ביום השלישי בהיותם וגו' והלא מדברי רבותינו במס' שבת דף קל"ד משמע בפירוש כי יום א' וצ' הוא מסוכן יותר מיום ג'. והגם שחילק שם בין גדול לקטן שהגדול לא סליק בישרא הייא, זה דוקא לענין יום הג' אבל יום א' וצ' לכל הוא

אור בהיר

עוד דבר, שאופן התגלות היה ה', וכן בדרך הג'. ומלמית דברי האו"ק הם: אי קל ט"ד"י, בשמי הקדוש יש ג' אותיות, וכל עוד שלא יימול חסר אות יו"ד, ואין יכיר בו רק ט"ד, אבל התהלך לפני בנות מילה, ואז והיה תמים, ולא ישלש בו עוד "שד" וכו' ולא נחית לגיהנם, אלא ועמך כולם דריקים לעולם ירשו ארץ. (ו) וזה הבחינה כמו בדרך הא', שממה שהקדים תיבת אליו ראה להגישו.

מקרא
- סועה
למילתו
ואלוני
ך נגלה
אברהם
זר וירא
לרפואתו
אין, אלא
ב' ימים
זולה לא
צ"י חמא
גשות כן
או חיוס
זר שמל
ז יאמרו
ל בקרבו
לא ראה
ה שלא
ויק בין
זר עוד
צ"י זאת
לרשאו.
ז נגלה
ר ח"ה
מאמר
א ציה
י"ה כי
כללות
הדרגות
נבואה
ז ששורת
ירא ובין
ד) פי'
לא לספר

שיחתיו: רצה מאיבי תחבמני מצותך פי לעולם היאלי: צט מפל מלמדי השבלתי פי עדותך שיחה לי: ק מזקנים אתבונן פי פקודך נצרתני: קא מפל ארח רע פלאתי רגלי למען אשמר דברך: קב ממשפטיך פקודך נטרית: קא מפל אורח בישא מנעית רגלי מן בגלל אטור דברך: קב מן דינדך לא

רחימית אוריתך פל יומא היא שותי: צח יתיר מפעלי דכבי מחכמא יתי פקודך ארום לעלם היא דילי: צט מפל מאלפי אסקלית ארום סתדותך שותא לי: קמן חכימא אתבונן ארום פקודך נטרית: קא מפל אטור דברך: קב מן דינדך לא

רשי

וגנול למליתס: (צח-נט) מאויבי תחבמני מצותיך. על דואג ואמיחופל אמרו, דלא אחיא להו שמעמא אליצא דהלכתא. (מלאתי): לעורם. סוד התורה צדי, שכן מכל מלמדי השכלתי, מזה למדתי

קלמ ומוזה למדתי קלמ (לאחר שלמדתי מרבי מונסק): שיחה לי. כל שיחתי הימה צס: (קא) כלאתי רגלי. מנעמי, כמו אשר כלתני היום הזה מנח דנמיס (ט"א כה נג):

מצודת דוד

(צח) מאויבי. מצותיך תחכם אותי להיות יותר חכם משונאי הרשעים, כי היא לי לעולם, רוצה לומר אני עוסק בה בתמידות ולזה מחכמת אותי: (צט) השבלתי. מכולם קבלתי השכל, כי על ידי כולם היה דבורי בעדותך ובוזה הבגתי דבר מתוך דבר: (ק) מזקנים אתבונן. אהיה בעל בינה יותר מזקנים, כי שמרתי פקודיך וכל למודי היא לעשות ולקיים, ולזה ביותר אתן לב להחבונן בהם לעשות הדבר בתקון: (קא) כלאתי. מנעתי רגלי מללכת בדרך רע, ולא מיראת הבריות כי אם למען אשמור דברך שהזהרת עליו:

מצודת ציון

(קא) כלאתי. מנעתי. כמו ויכלא הגשם (מלאתי ט ז):

אבן עזרא

(צח) מאיבי תחבמני. כל אחת ממצותיך, כדרך בנות צעדה עלי שור, יותר מאיבי: (צט) מפל. יותר השכלתי מכל מלמדי, בעבור כי כל שיחתי היא תורתך, והנה היא תלמדני יותר מאשר למדוני

מלמדי: (ק) מזקנים אתבונן. יותר מהזקנים, כי פקודיך נצרתי מנעורי: (קא) מפל. לא כלאתי רגלי בעבור פחדי מרעה שתהיה לי, רק בעבור לשמור אמרי פיך: (קב) ממשפטיך. הטעם הוריתי עד שלא

רד"ק

(צח) מאויבי. אדוני אבי ז"ל פירש מאויבי כמשמעו, מהם תחבמני ותלמדני מצותיך, כאשר אראה שאינם יכולים להסיר תורתך מפי, כי תורתך ברית מלח היא כמו שאמר כי לעולם היא לי אני מתחכם כי זה רצונך וחפצך ועל זה בראתני: (צט) מפל מלמדי. מכולם למדתי ולקחתי מוסר ומהם החבוננתי הדרך טובה, והם למדוני שיהא עדותיך שיחה לי:

(ק) מזקנים. כפל העניין במלות שונות. או פירושו המלמדים דרך השכלי, מזקנים מדברי הקבלה: כי פקודיך נצרתי. פירוש כי מתחלה שמרתי מנעורי הפקודים דרך הקבלה, ואחר כך כשהתבוננתי שמרתי אותם מדרך השכל: (קא) מפל. מנעתי רגלי מכל אורח רע לא בעבור יראתי מבני אדם, או שלא יבואני רע בשביל המעשה ההוא אלא כדי לשמור דבריך:

מדרשי חז"ל

ותורתו על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי עכשיו ששנית לי פסול החזרת לי אבידתי. זלגו עיניו של רבי אלעזר בן שמוע דמענות אמר אשריכם ת"ח שרברי חורה חביבין עליכם ביותר, קרא עליו המקרא הזה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. (מנחות יח.). (צט) מפל מלמדי השבלתי וגו'. בן זומא אומר: איזה חכם הלמד מכל אדם שנאמר: מכל מלמדי השכלתי וגו'. איזהו עשיר השמח בחלקו שנאמר: יגיע כפיך כי

תאכל אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. (אבות פ"ד מ"א). (ק) מזקנים אתבונן וגו'. כתיב ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך וגו'. רבי יהודה אומר מזקנים אחבונן יעקב ברוך את פרעה, יוסף גלה לו פתרון חלומותיו, וניאל גלה לו לנבוכדנאצר, אף אני מגיד לאסתר המלכה שתאמר למלך, הוי מזקנים אתבונן. (ב"ר לט).

עדיה ארום את אלפי קב מה חלון למ מימרך בפסמן יתיר דובשא ל קד מפקודיך אתבונן ק היכנא סניתי פל גש דמשקד: קח (קג) נמלצו. נמקו:)

מצו (קב) הורתני. ענין למוד: קג (קד) מלשון חיד: קה) צנת

יותר מעריכות הדבש לכ שאמרו רבותינו ז"ל המ מכשול לבל תגוף הר

סרתי: (קג) מה נמלצו. איננו מגזרת מליץ ומליץ המ"ם שרש גם מליצו מהשרש על כן נמלצו מ נשמרו נדכרו, והמ"ם מ פתח שמר כי לא תבא

(קב) הורתני. מדרך הש נקבעו בלבי ורצוני ול הורתני עזרתני בשמירתם דרכם: (קג) מה נמלצו. היא תוכן הדיבור, לפיכך כי דבריה מתוקים אמו ואמר נמלצו דרך כלל ע

קה) נר צרעלי דברך ו דומים לאדם שהוא מד הגיע לגומץ נפל בה, וכתי במה ישלח. אבל הצדיקים הגיע לאבן סר ממנה הגיע באתי לחלל את השבת הא

קה) התורה ומצותיה (קרקח) שבועה לקיום (קטיקוב) בכל מצב אין

תורה, למשל אברהם שזר טבע הגשמי שלו והעלה צנו יחידו ונעשה מזה תורה.

ויקרא שם אברם בשם ה'. כאן נאמר שם אברהם בשם, כי היה לקריאתו גבול במקום, משא"כ בקריאתו יתברך נאמר (שמות לג, יט) וקראתי בשם ה', ולא אמר וקראתי שם בשם, כי קריאתו ית"ש מלא כל העולמות.

ענין המילה מורה, שבכל דבר יש צחינת מותרות, אפילו אדם שמחפלי

ולומד, צריך בכל פעם להשגיח על עצמו באופנים הנ"ל שלא יהיה צחינת מותרות, כי צחמת כמו שבקדושה יש עולמות והיכלות ואוכלסין, כן זה לעומת זה עשה אלקים, רק צחמת היכלות ואוכלסין דס"א אין להם שום כח מעצמם, רק מה שיונקים קצת מהקדושה, לכן צריך להפרידם כי הם צחינת מותרות מהבריאה. ולזה ברא ית"ש הערלה בהמילה, להורות הדמיון הזה בכל דבר, ולא לומר שאין שום מותרות שצריך להפריד, רק יקח ראיה מהמילה ע"ד הנ"ל.

פרשת וירא

וירא אליו ה' בא"ונו ממרא כו'. כתיב מאויבי תחכמי מנזחין כי לעולם היא לי (מהלים קט, ח), כי אין לך אויב גדול מהיזה"ר שאורצ לו לאדם [במסתרי], ובכל מיני תחבולות צא לשודדו וללחמו, ואינו מתרפה ממלחמתו של אדם אפילו רגע אחד, אפילו כשאדם ישן הוא ער לו ומצקס להחטיאו צרוע הרהוריו, ופחיס טומן לרגליו. והנה צריך האדם להצין ממלחמות היזה"ר, אין שרצה לקיים צווי ית"ש שצראו לזה, ואין עושה פעולותיו ומתחכס לזה, ומתנכל *לפרוש] רשת על האדם להאשימו באשמת געוליו,

ובכל יום חושב מתחבולות עליו להתגולל ולהתנפל על האדם. וזש"ה מאויבי, הוא היזה"ר, שהוא לאדם ראש לכל צורריו, והוא אויב גדול לו, מזה תחכמי מנזחין, איך צריך להזהר ולפעול פעולתו מאוד צהירות וריזות צעבודתו ית"ש, ויפחד ויתירא ממנו. וזש"ה כי לעולם היא לי, פירוש מלחמות היזה"ר, ומזה אני לוקח ראיה איך להיות זריז צעבודתו יתברך, כיון שהיזר הרע כ"כ זריז שאין לספר ולשער זריזתו להחטיא את האדם. ומזה תחכמי מנזחין, איך להזדרז [ולהזהר] בהם, [ויכול האדם להיות צקדושה כל כך, שאפילו

צחינה יזכור צו מו ודגה עיקר מלחמו פיו, כי שם וגם החטאים צפה שאמרזו ז"ל (עריין) הרע כאילו עובד ע גלוי עריות ועל שן צלשון הרע ורכילות וניצול פה שכל את ומאד מאד צריך לה ולשונו, והלואי הי אפור, כמו היזה"ר להחטיאו צדצריו. וע צחית המעור שמכו שגם שם מתאמץ מ כי הוא עון חמור י קודש

וז"ש וירא אליו ה' שאפילו כשהי להפילו [צהמראה] ולמרוד] נגדו ית"ש ה', שידבק עצמו בה היזה"ר איך לדבק צ ית"ש. וזהו מרמו י"י צאלוני ממרא ה שירא אליו ה' הוא

א. ספר יצירה פ"א מ"י כתיב לאהבה את ה' אל הוא אומר אלהך ד

ספר צדק וצדק האל
מובא בכתבי הרבנו פ"א מראש פ"א צדק
מכון בצורה מ

בשינה יזכור זו ית"ש, ויפחד ויתירא ממנו].

והגדה עיקר מלחמות היצה"ר הוא לשמור פיו, כי שם קל להיטה"ר להחטיאו, וגם החטאים צפה חמורים מאוד, ע"ד שאמרו ז"ל (ערכין ע"ו ב) שהמספר לשון הרע כאליו עוצד עבודת אלילים ועצר על גלוי עריות ועל שפיכות דמים, ומחטיאו בלשון הרע ורכילות ולינות ודברים בטלים וניצול פה שכל אחד מאלו חמור מאוד, ומאד מאד צריך להזהר האדם לשמור פיו ולשונו, והלואי היה שומר פיו מדבר חסור, כמו היצה"ר ששומר פיו להיפך להחטיאו בדבריו. ועוד צריך שמירה יתירה בצריית המעור שמכוון נגד צריית ה"לשון", שגם שם מתאמץ מאד היצה"ר להחטיאו, כי הוא עון חמור עד מאד לפגום בצריית קודש [ח"ו].

וז"ש וירא אליו ה' באלוני ממרא פירוש שאפילו כשהיצר הרע מתחזק עליו להפילו [בהמראה] ומרד, [להמרות ולמרוד] נגדו ית"ש, גם שם וירא אליו ה', שידצק עצמו צה, כנ"ל שיצין מזריזות היצה"ר איך לדצק צה' [ולהזדרז] בעבודתו ית"ש. וזהו מרמו צר"ת של וירא אליו י"י באלוני ממרא הוא מאויב, כנ"ל שזהו שוירא אליו ה' הוא מאויב, ע"ד מאויבי

תחכמי מצותיך, שממלחמות היצר האויב לומד איך לדצק זו ית"ש.

ואומר הכתוב והוא יושב פתח האהל, כי האדם נקרא אוהל לו ית"ש, כמ"ס ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ט), וכתיב אוהל שיכן באלים (תהלים עה, ט). וז"ש והוא, קאי על האויב הממרא הנ"ל, יושב בפתח האהל, בפתחי האדם, בפתחי פיו ופתח צריית המעור, כנ"ל ששם עיקר כוונת היצה"ר להחטיאו. ולכן ר"ת של זהו יושב פתח האהל, הוא פיהו. כחוס היום, שהיצה"ר מכניס בו חמימות. והגדה אם ח"ו תפס אותו היצה"ר צהנ"ל, צריך להתחזק לשוב אליו ית"ש, כי צריך לעבדו ית"ש בג' דברים שהעולם עומד עליהם, על תורה ועל עבודה ועל גמ"ח², והם נגד מחשבה דיבור מעשה, שהתורה צריך ללמוד דיבור כמ"ס כי חיים הם למוצאייהם (משלי ד, כב), ואז"ל (עירובין נז, ב) [*למוצאייהם] צפה. עבודה אמרו ז"ל (תענית ג, ב) איזה עבודה שבלב זו תפלה, נמצא שעבודה צחינת מחשבה, גמ"ח צמעשה. והם נגד [מדות] ג' אבות אצרהם יחזק ויעקב, אהבה ויראה והתפארות, אהבה [צחינת] גמ"ח, חסד הוא אהבה, [מדת אצרהם]. עבודה [בלב צחינת] יראה, מדת יחזק. והתפארות

חומר בקודש

א. ספר יצירה פ"א מ"ב. ב. מסכת אבות פ"א מ"ב. ג. ובירושלמי ברכות פ"ד ה"א זה לשונו שם: כתיב לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם וכי יש עבודה בלב ואיזו זו תפילה, וכן הוא אומר אלהך די אנת פלח ליה בתדירא הוא ישובינך וכי יש פולחן בבבל ואיזו זו תפילה.

זל עצמו, מותרות, עולמות וה עשה ין דס"א דק מה ין צריך הצריאה. להורות אין שום ח ראייה

להתגולל יצי, הוא נורריו, מצותיך, ו מאלו , ויפחד היא לי, זני לוקח צרך, כיון ר ולשער תחכמי ט, [ויכול שאפילו

תרגום

תהלים קיט

תרלא

לֹד תְּבִינִי וְאֶנְטוֹר אֹרִיתֶךָ
 יי וְאֶנְטוֹרִינָה בְּכָל לַבָּא:
 לַה תְּדַרְכֵנִי בְּשִׁבִיל
 פְּקוּדֶיךָ אֲרוּם בִּיה
 צְבִיתִי: לוֹ אֶצְלִי לְפִי
 לְסִהְרֹתֶךָ וְלֹא לְנֹחַ
 מְמוֹנָא: לוֹ אֶעֱבֵר עֵינֵי
 מִלְמַחְמֵי שְׁקָרָא בְּדַבְרֶיךָ
 אִפְּי יִתִּי: לַה אֶקִּים

וְאֶצְרְנָה עֵקֶב: לֹד הַבִּינִי וְאֶצְרְנָה תּוֹרֹתֶךָ
 וְאֶשְׁמְרָנָה בְּכָל לֵב: לַה הַדְרִיכֵנִי בְּנִתִּיב
 מְצוֹתֶיךָ בִּיבֹו חֲפָצָתִי: לוֹ הֵט לְפִי אֶל-
 עֲדוּתֶיךָ וְאֶל אֶל-בְּצַע: לוֹ הֵעֲבֵר עֵינֵי
 מִרְאוֹת שׁוֹא בְּדַרְכֶךָ חֵינִי: לַה הֶקֶם לְעַבְדֶךָ
 אִמְרֹתֶיךָ אֲשֶׁר לִירְאָתֶךָ: לַה הֵעֲבֵר חֲרַפְתִּי →

לְעַבְדֶךָ מִימְרֶךָ דִּי לְדַחְלֶתֶךָ: לַה אֶעֱבֵר חֲסוּדֵי דִּי דְחִילַת אֲרוּם דִּינִיךָ טָבִין:

רש"י

צעדומיך לצמור זכרך אמונה, לך אני שואל דרך
 שקר הסר ממני: (לג) ואצרנה עקב. אשמרנה בכל
 מעגלותיה ועקבי נמימותיה, לשון עקבי טראס"ש
 בלע"ז: (לח) הקם לעבדך אמרתך. אשר הצטחתי:

מצודת ציון

עקב. ענין סוף ואחרית, על שם שהעקב הוא סוף הגוף,
 ובעבור זה יקרא גם השכר בלשון עקב כמו שנאמר והיה
 עקב תשמעון (דנחס ו יט) כי השכר הוא סוף המעשה:
 (לה) בנתיב. ענין שביל ומסילה: (לו) בצע. אהבת הממון.
 כמו שונאי בצע (שמוס יט כא):

אשר ליראתך. שמהיה אני זרעי יראי שמך,
 שעל מנת כן הצטחתי אם ישמרו צניך את דרכם
 וגו' (מ"א ז ד): (לט) העבר חרפתי. מחול לי על
 אומי עון, ושני לא יוכלו אויבי למרפני זו:
 מצודת דוד
 אשר בעבורם תרחיב לבי בתענוגי עולם הבא:
 (לג) ואצרנה עקב. ואשמרנה עד סוף ימי מבלי הפסק:
 (לד) הבינני. דרכי התורה: (לה) הדריכני. רוצה לומר
 מן השמים יסייע לי לדרך בנתיב מצותיך: כי בו
 חפצתי. והבא לטהר מסייעין לו: (לו) הט לבי. תן
 חפצתי נוסח אל התורה ולא אל אהבת אסיפת הממון: (לז) העבר עיני. מנע עיני מלראות דבר שוא
 ואיסור כי פן אחמוד בה ואכשל: בדרך חייני. החיה את נפשי בהסתכלות דרכיך לחמוד אליהם: (לח) הקם.
 תקים לעבדך הבטחת אמרתך אשר היא מבוא ליראתך, כי על ידי ההשקט אוכל לירוא את ה': (לט) חרפתי.
 חרפת העון אשר אפחד ממנו העבר נא ומחול עליו, כי הלא טובים משפטך בעשות חסד עם המשפט:

אבן עזרא

עקב. כי עקב יש לה בתגמול ושכר בשמרם עקב
 רב: (לד) הבינני, בכל לב. שלא אשכחנה:
 (לה) הדריכני. כמו הרגילני כאדם הדרך פעמים:
 (לו) הט, עדותיך. יקרות מכל הון: (לז) העבר, חייני.

רד"ק

עיכוב: (לג) ואצרנה עקב. הכינוי על הדרך. ופירוש
 עקב שכר, שתודיעני דרך חוקיך זה יהיה שאצור
 אותם. ולפי דעתי לפי שהעקב לסוף הגוף אמרו
 לסוף הדבר עקב, בעבור שהשכר סוף המעשה.
 ופירוש ואצרנה עקב עד סוף ימי כלומר כל ימי
 חיי אצרנה: (לד) הבינני. לא לעשות לי שם, אלא בכל
 חפצי ורצוני מאהבתי לעשות מצותיך: (לה) הדריכני.
 שתפתח לבי אליו ולא אשגה בו, כאדם שיודע הדרך
 שילך בה בכל עת שירצה: (לו) ואל אל בצע. ולא
 יהא לבי להוט לקבץ ממון, אלא כל לבבי יהיה על

מדרשי חז"ל

הכתוב אומר נוגי ממועד אספתי וגו', מאי משמע דהאי נוגי לישנא דצערא הוא, דכתיב דלפה נפשי מתוגה. (ברכות כה.).

אֲשֶׁר יִגְרָתִי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים: מִהֲנֵה
 תֵּאֱבֹתִי לְפָקֻדֶיךָ בְּצַדִּיקְתֶּךָ חַיִּי: פֶּמָּא וַיְבֹאֲנִי
 חֲסִדְךָ יְהוָה תְּשׁוּעַתְךָ כְּאִמְרַתְךָ: מִבַּ וְאֶעֱנֶה
 חֲרָפִי דָבָר כִּי־בִטְחֹתִי בְּדַבְרְךָ: מִגַּ וְאֶל־תִּצַּל
 מִפִּי דְבַר־אֱמֶת עַד־מָאֵד כִּי לְמִשְׁפָּטֶיךָ
 יִחַלְתִּי: מִדַּ וְאֶשְׁמְרָה תּוֹרַתְךָ תָּמִיד לְעוֹלָם

מִדַּ וְאֶשְׁמְרָה תּוֹרַתְךָ תָּמִיד לְעוֹלָם עֲלֵמִין:

רש"י

כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים. וְכַזֵּר אֲנִי מִקְנֵל עֲלֵי
 לְטַלְס הַכִּנְסָה אֲרַנְעַמְסִי: (מֵא) וַיְבֹאֲנִי. מִשׁוּעַמֶּךָ
 תֵּנָה אֲלֵי כְּאִמְרַתְךָ שֶׁהִנְעַמְחֵנִי: (מִג) וְאֶל תִּצַּל
 מִפִּי דְבַר אֱמֶת. וְאֵל תִּדְלַל מִפִּי דְבַר אֱמֶת,
 קוֹיִמִי:

מִצֻּדַת דוּד

(מ) הִנֵּה תֵּאֱבֹתִי. אֲנִי מִתְאַוֶּה לַעֲשׂוֹת פְּקוּדֶיךָ, וְאִם לֹא
 עֲשִׂיתִי כוֹלָם, עִם כָּל זֶה חַיִּינִי כִּפִּי צַדִּיקְתֶּךָ אֲשֶׁר
 תִּצְרַף מִחֲשֶׁבֶת טוֹבָה לַמַּעֲשֶׂה: (מֵא) וַיְבֹאֲנִי. יְבֹאוּ לִי
 חֲסִדֶיךָ, וְאִהִיָּה נֹשֵׁעַ עַל יְדֵי תְּשׁוּעַתְךָ כְּאִשֶׁר אִמְרַת
 עַל יְדֵי נִתְּן הַנְּבִיאִ: (מִב) וְאֶעֱנֶה. אֲשִׁיב לְמַחֲרָפֵי דְבַר, רוּצָה לִוְמֹר דְּכַרִּי חֲרוּף כְּאִשֶׁר דְּבַר אֲלֵי: כִּי בִטְחֹתִי
 בְּדַבְרֶיךָ. אֲשֶׁר הִבְטַחְתִּי שֶׁלֹּא יוּכַל לִי, וְלִכֵּן אֲדַבֵּר וְלֹא אִירָא: (מִג) וְאֶל תִּצַּל. אֵל תִּסִּיד מִפִּי דְבַר אֱמֶת, וְעַד
 מְאוּד לֹא תִסּוּר, רוּצָה לִוְמֹר כָּל־לֵל וְכָל־לֵל לֹא אִהִיָּה נֹשֵׁעַ מִדְּבַר הַוֵּרָאוֹת אֱמֶת בְּמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה: כִּי לְמִשְׁפָּטֶיךָ
 יִחַלְתִּי. כִּי אֲנִי מִיִּחַל וּמְקוֹה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּטֶיךָ, לִזֶּה אֵינְךָ מִהֲרָאוֹי לְהִיִּת נִכְשָׁל בְּהֵם: (מִד) וְאֶשְׁמְרָה. תֵּן לְבָבִי
 לְשִׁמּוּר: לְעוֹלָם וְעַד. כָּל יְמֵי הַיּוֹתֵי עַל הָאֲדָמָה:

אֵבֶן עֹזֵרָא

יְגוֹרְתִי מִחֲרָפָה שֶׁתְּבֹאוּנִי אִם שְׂגִיתִי מִירֵאתְךָ, וְכָל
 מִשְׁפַּט תַּעֲשֶׂה כִּי הוּא טוֹב: (מ) הִנֵּה תֵּאֱבֹתִי. כְּמוֹ
 כְּלִיתִי מֵרֹבב הָאֵהָבָה, כְּמוֹ גַם כְּלַתָּה נִפְשִׁי, וְכֹלֹת
 אֲלֵיהֶם, עַל כֵּן מִתְאַב אֲנִי הַפֶּךָ הַדְּבַר, עַל כֵּן חַיִּינִי:
 (מֵא) וַיְבֹאֲנִי. כְּמוֹ וַיְבֹאוּ אֲלֵי וַיִּזְעַקְךָ: כְּאִמְרַתְךָ.

רַד"ק

שִׁיעִבִירו גַּם מִבְּנוֹי: כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים. הֵם, אֵךְ לֹא
 תִּשְׁפּוּט אֶת הָאָדָם כִּפִּי עוֹנְשׁוֹ הַרְאוֹי לוֹ: (מ) הִנֵּה. אֵף
 עַל פִּי שֶׁחֲטָאתִי אֲנִי תֵּאֱבֹתִי לְפִיכֶךָ בְּצַדִּיקְתֶּךָ
 חַיִּינִי, כְּלוֹמֵר הָאֲרִיךְ חַיִּי כִּדֵּי שְׂאֵקִים הַמִּצּוֹת:
 (מֵא) חֲסִדְךָ ה'. חֲסִד יוֹדֵד הַרְבִּים מֵהַמְּכַתֵּב. אִמֵּר
 תְּשׁוּעַתְךָ וְחֲסִדֶיךָ יְבֹאוּ לִי כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתִּי:
 (מִב) חֲרוּפִי. שְׂהִיָּה אֹמֵר אֵינְךָ יִשׁוּעַתָּה לוֹ: כִּי בִטְחֹתִי

נוֹשְׂאֵי הַפֶּרֶק

(מֵא־מ) דוּד מְעוֹרֵר רַחֲמֵי ה' לִידִיעַת הַתּוֹרָה וּמִשְׁפָּטֵיהָ.
 (מִד־מח) הַבְּטוּחַ לְפָרְסָם אֶת הַתּוֹרָה בְּכָל מְקוֹם וְלֹלָא בּוֹשֶׁה.

מִהָא רַגִּינִת לְפָקוּדֶיךָ
 בְּצַדִּיקְתֶּךָ אֲפִי יְתִי:
 מֵא וַיִּיתוֹן עָלַי חֲסִדֶיךָ יי
 פּוֹדֶיךָ הַיָּד מִיִּמְרֶיךָ:
 מִב וְאֶתִּיב מִחֲסִדֵי פִתְגָם
 אֲרוּם סְפָרִית בְּדַבְרֶיךָ:
 מִג וְלֹא תִסְלַק מִפִּי
 פִּתְגָם דְּקִשׁוּט עַד לְחֵדָא
 אֲרוּם לְדִינְךָ אֲוֹרְכִיתִי:

מֵה וְאֶתִּיב
 אֲוֹרְכִיתֶךָ אֲרוּם פְּקוּדֶיךָ
 תְּבַעִית: מֵו וְאֶמְלֵל
 בְּסִהְדוֹתֶיךָ קָבֵל מִלְכֵיָא
 וְלֹא אֶבְהִית: מֵז וְאֶתְפָּרַנֵּן
 בְּפָקוּדֶיךָ דֵּי רַחֲמִיָּת:
 מֵח וְאֶזְקוּף יְדֵי לְפָקוּדֶיךָ
 דְּרַחֲמִיָּת וְאֶמְלֵל בְּגוֹרְתֶיךָ:
 מֵט אֶדְכַּר פִּתְגָמָא לְעַבְדֶּיךָ
 דֵּי אֲוֹרְכִתִּי: נ

(מֵה) וְאֶתְהַלַּכְה בְּרַחֲבָה. זֵהָל

(מֵה) בְּרַחֲבָה. בְּמִקוֹם רַחֵב, רוּצָה
 בְּדַבֵּר מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה כִּהְהוֹלֵךְ בְּמִק
 לְהַכְשֵׁל: כִּי פְקוּדֶיךָ דְרִשְׁתִּי. וְמו
 בְּהֵם: (מֵו) וְלֹא אֲבוֹשׁ. כִּי יִהְיֵי דְבו
 נִפְתַּל: (מֵז) וְאֶשְׁתַּעֲשֵׂע. אִהִיָּה מִשְׁתִּי
 אִהִבְתִּי אוֹתָם, רוּצָה לִוְמֹר כַּעַז

(מֵה) וְאֶתְהַלַּכְה. בְּדֶרֶךְ הַרְחֵבָה: ד
 וְכִמְהוּ דְרוּשִׁים לְכָל חִפְצֵיהֶם: (מֵו)
 נִגַּד מַלְכִּים. שְׂמַנְהֵן אָדָם
 (מֵז) וְאֶשְׁתַּעֲשֵׂע. בְּסַחֵר: (מֵח) וְאֶשׁ:

תָּמִיד וְאֶשְׁמְרָה לַעֲשׂוֹתָם לְעוֹלָם וְ
 הַיּוֹתֵי. אוּ פִירוּשׁ לְעוֹלָם וְעַד לְעוֹלָם
 אֲשִׁמּוּר הַתּוֹרָה תָּמִיד בְּעוֹלָם הַזֶּה,
 לִי לְעוֹלָם הַבָּא: (מֵה) וְאֶתְהַלַּכְו
 בְּלִימוּד הַתּוֹרָה לֹא יִצַר צַעֲדֵי כְדו
 רַחֲבָה, כִּי אֲנִי דוֹרֵשׁ פְּקוּדֶיךָ ת
 בְּעוֹרְתְךָ: (מֵו) וְאֶדְבַרְהָ. כְּאִשֶׁר ו
 הָאֱמֶת אוּ אֲדַבֵּר בְּהֵם נִגַּד מַלְכֵי

(מֵו) וְאֶדְבַרְהָ בְּעוֹדוֹתֶיךָ נִגַּד מַלְכֵי
 נִפְשִׁי כִּי חֲסִיד אֲנִי, לֹו וְרַב יִצַח
 דוּד לְפָנֵי הַקְּבִ"ה, לֹא חֲסִיד אֲנִי שְׂכָל
 יִשְׁנִים עַד שְׁלֹשׁ שְׁעוֹת וְאֲנִי חֲצוֹת לֵיל
 וְאִיךְ כֵּן אִמֵּר דוּד לְפָנֵי הַקְּבִ"ה, לֹא

(מִט־נג) הַעֲסַק בְּתוֹרָה תְּרוּפָה כ
 (נִד־נו) חֲבִיבוֹת הַתּוֹרָה עַד לְמֵא

שלח יעקב לקדום את נת בהפוך, בינו הקדוש מרן מלכא אנכי מאבותי "כ את שמו שקורא את כ בכאן הוא ל עשו אחיו, ואין קפידא יעקב.

לאכים ממש גתיבת לפניו, 'ם בשמו ב'

אדוני לעשו בו' ואשלחה מה שיש לאמר אינו שו, הנה למה באלשיך מה ג' עיי"ש), ג' שלחה להגיד שיעור הכתוב ו לומר למצא גצינו בנחמיה

אלא הכי כתוב למ שלם למלכא א איהו ליהוי נרס ג') פסיעות

ב' מג"ע עה"ת ה'.

ואתפלל אל יי ואומר למלך [נחמיה ב ד], שזה דרך הצדיקים שמדברים בדביקות הבורא, מדברים מאמרם שיובנו על שתי פנים, דהיינו עיקר תפילתם אל הבורא ית' וגם כן יצדק מאמרם למטה בגשמיות^{יה}, וכזה עשה יעקב אבינו, ונכתב בתורה ללמד לבניו לדעת, הנה אמר ויצו אותם לאמר, שצוה להם ולמד להם ענין האמירה שידברו על ב' פנים, כה תאמרון ר"ל בלשון הזה תדברון, ויסבול הענין ב' דברים, היינו לאדוני להשיי"ת, ולהבדיל גם כן לעשו, כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי וכו', הנה הוא תפילה ומליצה בעדו להבורא ית' שעם היותו בבית לבן הרשע שמר תרי"ג מצות, וגם כן הוא שליחות לעשו שלא נעשיתי חשוב רק גר ולא נתקיימו הברכות. ויהי לי שור וחמור וכו', להבורא ית' הוא מליצה כמו שאמרו ז"ל במדרש [ב"ר פעה"ה י"ב] שור זה יוסף וחמור זה יששכר צאן אלו ישראל ועבד זה דוד ושפחה זו אביגיל שכל אלו עתידין לצאת ממני, והנה הוא מליצה להבורא ית', וגם כן כפשוטו הודעה לעשיו. ואשלחה להגיד לאדוני, להבורא ית', וגם כן כפשוטו למצא חן בעיניך, הנה להבורא ית' אמר ואשלחה כל הנ"ל להגיד לאדוני להמשיך בחינת מייך נוקבין לאדוני היא השכינה למצא חן בעיניך דהיינו שימצא אדוניי היינו השכינה בחינת אדוניי חן בעיניך, באומרה במאי ברא אתינא לקמך נוה"ק ח"ג י"ג ע"א דייקא פנים בפנים, ולעשו הוא כפשוטו, על כן לא אמר למצוא חן בעיני אדוני, כי כוונתו היה בגבהי מרומים, שתמצא השכינה חן כביכול להתהוות היחוד פנים בפנים, כל

זה סיפר להשיי"ת שזאת היתה כוונתו בתרי"ג מצות, ששלח להגיד ר"ל להמשיך להשכינה בחינת מייך נוקבין, וכן הנשמות שהוליד ואשר הם כבר התולדה שלו גם כן זאת כוונתם לצורך גבוה, ולעשו דיבר כפשוטו, וזה למד בדקדוק הדיבור למלאכים שיהיה מאמרם סובל ב' הפירושים, ונכתב זאת התורה ללמד לבניו דעת איך יהיה מנהגם בגלות עשו, ולזה יצדק גם כן הלאמר הנ"ל, לאמר לדורות והבן.

וישלח יעקב מלאכים לפניו וכו'. דהנה נאמר למעלה ויפגעו בו מלאכי אלקים, דבא על הספר של ארץ ישראל ופגעו בו מלאכי ארץ ישראל בבואו דרך פניו לארץ ישראל ומלאכי חוץ לארץ נשארו לאחוריו, ויקרא שם המקום ההיא מחנים, ב' מחנות, שבכאן היו ב' מחנות אצלו, וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו, מאותן המלאכים שהם לפניו דהיינו ממלאכי ארץ ישראל שלח, וז"ש ארצה שעיר וכו', שאין להם רשות ללכת שם, אבל פקודתו שמרה רוחם ויכולים לעשות שליחותם מכאן, על כן לא הלכו רק וישבו המלאכים וכו', כי עשו שליחותם מכאן^י.

ויירא יעקב מאד ויצר לו וכו'. כפשוטו יש לפרש וירא יעקב מאד, שראה שעלה מורא ומורך בלבבו, ויצר לו שהיה מצער את עצמו למה לו כזאת שמתירא, כי חרפה הוא לצדיקים לירא מאיזה גברא שבעולם רק מהבורא כל, כענין שאמר החסיד (הביא בעל

ביאור הצני והצדק

מקומם בא"י, וכזה מיושב למה לא נזכר בכתוב שהמלאכים הלכו לשם, וגם אמאי כתיב ארצה שעיר ולא לארץ שעיר.

כה) הענין מבואר לעיל פרשת וירא עה"פ ויאמר אדני וכו' עיי"ש בהערתינו.

כו) פי' מאחר שמלאכי ארץ ישראל הם נמנע מהם ללכת לחו"ל לפיכך עשו השליחות ע"י רוח דיבורם

סבו אצרא דבלה

המקור

מכין ככי צבי איתאן עפ"יך צבין

נצין אמר די גרביז ה צבי איתאן כאנז

חובות הלבבות) בעת שראה אותו חבירו מתבודד במקום המסוכן מחיות רעות, ושאל את פיו היאך יערב לנפשו להתבודד במקום כזה ואינו מתיירא, השיבו בתם לבבו שמתבושש מהבורא אשר יאתה לו לבדו היראה לירא מלפניו דייקא, הוא מתבושש ממנו שיירא מאיזה נברא מנבראיזי, וזה דרך הצדיקים כנפול עליהם איזה יראה משום נברא או דבר בעולם, אזי מעלין על דעתם שאין לירא משום נברא רק מהבורא ית', רק שייראה זאת באה לו להזכירו יראת הבורא ית', ומתבונן תיכף רוממותו ית' ונפול עליו יראתו ית', וממילא מתבטל ממנו יראת הנברא.

וענין דבר זה הוא כי כל המדות המה נבראים מהבורא ית', ואם כן מדת היראה גם כן נבראת מהבורא ית', ואם כן למה תהיה כזאת שיירא אדם מאיזה דבר שבעולם כיון שאין זה רצונו ית' רק לירא

ביאור הצבי והצדק

מפניו דוקא, אך הענין הוא שכל המדות נפלו בשבירה כידוע מענין ז' מלכי אדום, דגם שנתקנו אחר כך כל המדות כנודע, הלא נשארנו ניצוצי קדושה מכל המדות בקליפה, ומתבררים בכל עת על ידי מעשה הצדיקים וזה שעשויעו ית', והנה בבא אל האדם איזה יראה מדבר שבעולם, זהו על כרחך מיראת הבורא ב"ה שנפלה מדת הגבורה בשבירה, ובהעלות האדם את זאת היראה ליראת הבורא דייקא אזי מעלה את ניצוץ היראה מסוד השבירה לתקנו בתיקון בסוד מעשה בראשית, וכן הוא בכל המדות, וכאשר תדע כל זה אז תבין דרך הצדיקים שאינם מתייראים משום דבר שבעולם, רק בבא עליהם היראה העולמיית, אזי יודעים שזה באה להם מהשבירה להעלותה, ומסיחים דעתם ממנה ומשימים על לבם יראת הבורא, ותיכף ומיד תוסר מהם היראה העולמיית כי מעלים אותה לשורשה, והנה בראות יעקב

בשכירת הכלים, מוטב להעלותם בשורש זה, כי עבור זה באת אל האדם לבקש ממנו להעלותה, וכן הוא הענין במחשבות יראה והתפארות ושאר המדות, ועי' בבני יששכר חודש ניסן מאמר י"ב אות ז' (עמ' תל"ו) ידוע ענין הספירה הוא גם כן ספירת ז' המדות חג"ת נהי"ם, ככל שבוע מדה אחת, ובכל שבוע מבררים ניצוצים אחרים מהמדות שנפלו בשבירה וכן מה שנופלים בכל עת בעוה"ר וכי' והנה עליית הניצוצין בפעולת האדם הוא בהעלות האדם כל אחת מהמדות לשורשו על ידי התשובה שלימה, כי ע"י מדת התשובה יתקנו הניצוצות מהשבירה וכו', ועי' בספר ליקוטי יקרים להרב המגיד סי' צ"ח כל הדברים שבאים לו הן אהבה הן יראה וכו' יעלה הכל למעלה הן אם בא לו איזה יראה חיצונית או נודמנה לו איזה שמחה ותענוג הכל יעלה למעלה למלך עליון.

(ז) מבורא להלן סוף פ' ראה באפטרותא דיומא (עמ' שפ"ד) ואעתיק מעט מלשונו כדי להבין הנאמר כאן, דהנה לפעמים היראה שאדם מתיירא מאיזה דבר והוא לטובתו שנפל מיראת הבורא והש"י מזכירו על ידי

כזו חובות הלבבות השער העשירי שער אהבת ה' פ"ו, כמו שסיפר אחד מן החסידים על אחד מהיראים שמצאו ישן באחד המדרות ואמר לו היאך ירא מן האריה שאתה ישן במקום הזה, אמר לו אני כוש מאלקים שיראני ירא וזלתו.

(ח) כמבואר כמ"פ בספרינו ענין השבירה שנפלו ז' מלכין קדמאין הנקראים מלכי אדום הנזכרים בסוף פ' וישלח, והם שרשי בחי' ז' מדות חג"ת נהי"ם שנפלו בעת שבירת הכלים מעולם האצילות ונתפזרו ניצוצי הכלים לבין הקלי', וזה עבודתינו בתורה ותפלה ומעש"ט לברר את הניצוצין מבין הקלי' ולהעלותן למקומם.

(ט) יסוד זה בעבודת ד' מובא פעמים רבות בספרי רבינו, עי' להלן פרשת ראה (עמ' שס"ח) ד"ה או יאמר וכו' על פי מ"ש הבעש"ט ז"ל דכל מחשבת שיפול לאדם במחשבתו ובפרט בעת התפלה ותלמוד תורה, יראה מאיזה ענין הוא המחשבה זרה ההוא, אם הוא מענין אהבה, יראה להעלותה לאהבת הבורא ב"ה, ויאמר בלבו הלא זה אהבה ממדת החסד שנפלה

אבינו שמתירא ממנה ואף על מאוד שנצטער פן ואולי ח"ו נ טבעיית ויחזי א כל הנ"ל תבין יגורתי [תהלים לצדיקים לגור שמעתי הענין

ויצר. ג' במס טן ככל נשבע י"י להם [ש"כ יג ב] ויצר אחותו. ומסרו נרמז באלו הג' חז"ל [סנהדרין לשמוע לשום היצר בכל העבי לחיו בכדי שיו המסית מתכוון שאין כן באי להגאתו לא מיכ בכאן נאמר ויצ והכני וכו', בשו זרה שעבדו,

דבר שרואה איז מתבונן מהיכן הד מיראת הבורא טוב וממילא תבטל מ הק' שהיה מלובש הדבר ויפול לחלק הניצוץ מהקליפה ו (א) פ"י כאשר רא לשרשה לא הועיל

אבינו שמתירא מאוד דהיינו שמסית דעתו ממנה ואף על פי כן מתירא, אזי היצר לו מאוד שנצטער על מה זה ועל מה זה, וחשב פן ואולי ח"ו נגמר הדין, על כן עשה פעולה טבעיית ויחץ את העם וכו' והבן^א, וכשתבין כל הנ"ל תבין מ"ש דוד העבר חרפתי אשר יגורתי [תהלים קיט לט], כי לחרפה הוא לצדיקים לגור מסביב מדברים עולמיים, וכן שמעתי הענין של זה הפסוק מגדולי עולם^ב, והבן. **L**

שנמסר "יעקב אשתבע לאמנון", הוא על פי מאמרם ז"ל אצל וידר יעקב נדר וכו' ושמרני בדרך וכו' [בראשית כה כ], דרשו בו ושמרני מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים [ב"ר פ"ע ד'], בתיבות הללו נרמזו כל הג', יעקב אשתבע לאמנון, היינו יעקב נשבע בעת נדרו שיהיה בעל אמונה, ולא יבא ח"ו לידי עבודה זרה, וכן יעקב אשתבע לאמנון, שלא יבא לידי עריות ושפיכות דמים כמו שאירע לאמנון, ונפקא מינה להורות אם היצר מסיתו ח"ו ישבע לו כדאשכחן בבוועו [ויק"ר פכ"ג י"א].

ויצר. ג' במסורה, דין, ואידך בשופטים [ב טו] ככל אשר יצאו יד י"י וכו' וכאשר נשבע י"י להם ויצר להם מאוד, ואידך באמנון [ש"ב יג ב] ויצר לאמנון להתחלות בעבור תמר אחותו. ומסרו סימן יעקב אשתבע לאמנון. נרמז באלו הג' ויצר אלו הג' עבירות שאמרו חז"ל [סנהדרין עה]. יהרג ואל יעבור ואסור לשמוע לשום אדם כמו שאסור לשמוע אל היצר בכל העבירות, בהיות אם אדם אחד יורד לחייו בכדי שיעבור על אחד מג' עבירות הא המסית מתכוון להנאתו הוה כמו היצר, מה שאין כן באינך עבירות כשהגוי מתכוין להנאתו לא מיקרי יצר ויעבור ואל יהרג, והנה בכאן נאמר ויצר אצל שפיכות דמים פן יבא והכני וכו', בשופטים נאמר ויצר אצל עבודה זרה שעבדו, באמנון אצל עריות, והסימן

ורוח תשימו בין עדר וכו'. תיבת רוח נמסר ב' במסורה, דין ורוח תשימו וכו', ואידך באסתר [ד יד] רוח והצלה יעמוד ליהודים, הוא שדרשו רז"ל [ב"ר פ"ה י"ג] שבוה שצוה לעשות רוח בין עדר לעדר, הוא רמו שלא יהיו הצרות בגלות תכופות זו לזו בכדי שיוכלו לסבול על כן מניחין להם ריות בין גזירה לגזירה, וזהו ורוח תשימו וכו', ובוה רוח והצלה יעמוד ליהודים.

כי במקלי עבדתי את הירדן הזה. נרמז בכאן ברמזי התורה שיעברו ישראל את הירדן ב' לחודש ניסן [יהושע ד ט], כי איתא בקרנים ובפירוש דן ידין שחודש ניסן נקרא מקל (עיי"ש טעמו ונימוקו עמו^א), וכן הוא בגימטריא מק"ל, נמצא נרמז במקלי, במקל י'

ביאור הצבי והצדק

הגורמת לו יראה לכן עשה פעולה בדרך הטבע ויחץ את העם וכו'.

א פירוש זה מובא בספר רשפי אש להרה"ק מהר"מ מנשכין פרשת וישלח בשם רבו הרה"ק ר"מ מזלאטשוב ז"ל, רבי צוק"ל אמר העבר חרפתי אשר יגורתי, כי זה חרפה לנו ח"ו אשר אנחנו יראים מדבר מה זולת הבורא, וזהו וירא וייצר לו היינו שהיה מיצר ודואג על יראתו מעשו. **L**

ב בפירוש דן ידין על ספר הקרניים ריש מאמר ה'

דבר שרואה איזה ייראו בעולם, והנה המשכיל מתבונן מהיכן הדבר הזה, להיות שמלוכש בו ניצוץ מיראת הבורא טוב לי להתדבק במקורו ביראת הבורא וממילא תחבטל ממני היראה הגשמית, ואותו הניצוץ הק' שהיה מלוכש בדבר הגשמי המאיים יתברר מן הדבר ויפול לחלקו ולחלק נשמתו כאשר יוציא אותן הניצוץ מהקליפה וכו'.

א פ"י כאשר ראה שעבודת העלאת מחשבת היראה לשרשה לא הועילה לו הבין שיש כאן סכנה אמיתית

החומר נזדקך היטב. לאן כו' רמו לכל מיני מדרגות (ע"י זיה"ק וי"א קצב וע"ע קה"י ערך לאן) כאשר נזכר בדברינו פעמים רבות. ואשלה להגיד לאדוני פי' וזוהי אני פועל המשכה להמשיך לב עשו למזל חן צעינו להגיד הוא לשון המשכה (ע"י זיה"ק מרומה קלו:). וירא יעקב כו' ויר' לו דהנה הנדיק השלם העובד ה' צתמימות בכל לבו אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בו (ע"י כמוטות סו:). להרע לו חס ושלוס וכאשר רואה הנדיק שהוא מחירא ומפחד אזי ויר' לו הדבר הזה זער הוא לו וזהו וירא יעקב פי' שהיה מחירא ולכן ויר' לו דאין זה מדרך הנדיק שיפחד וירא משום דבר (ע"י גרות ס.). ומה עשה ויחן את העם דהיינו שמיד חזר בתשובה והתוודה לפניו יתברך. דהנה אנו אומרים צהוודי אנו ואבותינו חטאו ויש ליחן טעם למה אנו מזכירים חטא אבותינו ויש לומר הענין הוא דגם אם חטא אדם אין לעשות עמו רשע ממש נגד המקטרג רק ירשיע עמו במקצת וינדיק עמו במקצת וזהו שאנו מוליס קצת החטא בצבותינו דהיינו מה שאנחנו חטאו הוא ע"י אבותינו שלא קדשו אוננו בקדושה שלימה (ע"י זיה"ק בראשית נד. וע"ע שם מוריע מט:). וגם זה גרמה לנו שחטאנו. וצאמת אבותינו צבר הם בגן עדן ולא יזיק להם הקטרוג"י רק

שאנו מוליין צהם כדי שלא ליחן פתחון פה להמקטרג שאנחנו עצמינו חלילה עושים עצמינו רשעים. ומלא צהתוודות אדם חטאיו עושה עצמו ציוני וזהו שאמר (גרות סא:). כגון אנו ציונים. וזהו ויחן את העם פי' דהיינו שלימד את העם אשר אנו שיתוודו ויעשו עצמם ציונים כנ"ל דהיינו מחל' על מחנה כי להנדיק את עצמו צוודאי אי אפשר רק להעשות ציונים. ואחר הוודי וחרטה של הנדיק אזי הוא חוזר לאיחן הרשון לקדושתו ומדרגתו לדברו בקדושה ומחשבתו בקדושה וזה נקרא שני מחנות דהיינו מחנה אחת למטה הוא הדבור הקדוש ומחנה השניתי למעלה בעולם המחשבות (ע"י לקוטי מורה פ"י בראשית ד"ה וישלחו). וזהו אם יצא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה * ולכאורה מלת לפליטה הוא מיותר שהיה לו לומר השנית משאר. אך הענין יוצא ע"י הפסוקים המאחרים והיינו שהתחיל יעקב אבינו ע"ה להתפלל קטונתי מכל החסדים כו' כי במקלי עברתי כו' רמו במקלי הוא לשון קול שמתחילה לא היה לי רק הקול קול יעקב ולא זכיתי עדיין לעולם המחשבות ועתה הייתי לשני מחנות רמו כנ"ל שזכיתי עתה לשני מדרגות לעולם הדבור ולעולם המחשבות (ע"י ו"א נד:). ולכן אני מתפלל הצילני נא כו' פן

יח. ראה פרשת ויצא ד"ה וישא (נג:). שפירש שלשה עדרי צאן הנאמרים בפסוק שקאי על נפש רוח נשמה, וע"ע פרשת בא ד"ה א"י דברו (קמד:). מה שפירש בחינת שה. יט. עיין אגרא דכלה בחוקתי ד"ה ולא חתן נהנה שמעתי מכבוד אדמו"ר הרב הק' מהרמ"מ זצוק"ל והתודו את עונם ואת עון אבותם דמן הצורך הוא להתודות עון אבותינו כמו שאנו אומרים אבל אנחנו ואבותינו חטאו כיון שאנחנו חוטאים בפועל א"כ כשהיינו בכח האבות היינו גורמים להם לחטוא שה"י אז אצלם בכח מוחם הנפש החוטאת שלנו ע"כ מוכרחים אנו להתודות עון אבותינו כיון שאנחנו גרמנו זה לאבותינו שהיינו אז בכח מוחם גרמנו להם לחטוא במעשיהם בפועל ע"כ דברי מרן זצוק"ל ע"כ. וע"ש שמסביר בזה שלכן כל הדורות נענשים על חטא אדה"ר כי היו אז בכח גליוני מהר"י. ב. ראה תהלים (נו, ז) הן בעון חוללתי גר', ובמפרשים שם. כא. עיין דרשות חתם סופר שטו סוף עמוד א [ברא מוכה אבא וכן בהיפוך ח"ו גורם פגם באביו ע"י מעשי הלא טובים ע"ד ראו גדולים שגידלחם, עיין שם] ועיין שעו ראש עמוד ב דלאו דוקא באביו פוגם [עיין שם שפירש אם ראשונים כמלאכים הרי זה סימן שאנו כחמורים] גליוני מהר"י. כב. ראה לקוטי שושנה סוף ד"ה משא"כ אם למעלה הם בדרגת אנשים הרי זה סימן שאנו כחמורים] גליוני מהר"י. כב. ראה לקוטי שושנה סוף ד"ה שאו מנחה (חמו:), דרכי הוודי כיצר. כג. בדפוס שקלאו איתא "אחת".

יצא והכני את על צ לעבוד הש"ת בכלל וצ הכלל הוא היראה שה א"ם (ע"י מיקו"ז עד: ו נקרא א"ם (ראה זיה"ק ערך מחשבה) והמלות נקראים צנים * והם הוא פרט צפני עצמו על צנים פי' שאני מחי את מחשבותי ויראתי כנ"ל. וזהו ציבור הכה עשו אל המחנה האחת אחתי צמתני אחת דהיי ח"ו. והיה המחנה י ישר לא לי מחנ' אחת הדבור אחזק לחזור ו לעולם המחשבה. וזו הנפלט מזליעמו דה לפלוט המדרגה הראש ע"כ כי אלחם עמו להלחם ולהתחזק ולח כצתחילה. כן דרך הנה מחפלת תמיד שלא יפכ העליונה

או יאמר וישלה כ מלאכים אותם לאמר כה תאמר עבדך יעקב עם לכן נעשיתי שר ומשוב דבר שמתני. והיא לי שור אמר לי מטל השמים לא משמים ולא מן

כד. אולי צ"ל שרברים אל הרבה שלכל א' הצטרכו אבות שהם השורש של כ ולציון (ח"ח), ושם ד"ה ז

מורה"י אלימלך צ"ח מ'צ"א נוסף
מכון סו"צ ישרית